

Thema-nummer

Groesbeekse vergezichten

met oa.:

- * Interview "bellefleur Boomgaardbeheer"
- * Historische panorama's
- * Toekomst van het buitengebied
- * Kerkuil in Groesbeek
- * Doorstart van De Aardhommels
- * Milieu Rondom

GROESBEEKS
milieu
journaal

1997-88

kennismakingsprijs f3,-

Verschijningsdatum april 1997

Inhoud

Voorwoord van de redactie	1
Toename van het aantal broedparen kerkuilen in Groesbeek Door Jan Jacobs	2
Appel en appel/perensap met een "smaakje" een interview door Adri Versluis	4
Milieu Rondom. Door Willemijn van Rooij en Ad Gerrits	8
Natuurgedicht	11
Toekomst Groesbeeks landschap dit jaar in beslissende fase Door Henny Brinkhof	13
Ingezonden bief Door Maria Montauban	16
Uit Groesbeeks verleden deel 28. Panorama's op Groesbeek Door Paul Thissen	19
Wie kent Groesbeek	22
Aan het Nederlands Parlement	23
Van jeugd natuurclub het aardhuis naar de aardhommels Door Henk Klaassen	24
Weet je weetje door Jeske de Bekker	26

Het Groesbeeks Milieu-journaal is een uitgave van de Werkgroep Milieubeheer Groesbeek en verschijnt driemaandelijkse. kosten: minimaal f20,- per jaar. Opgave bij het secretariaat.

REDACTIE

Henny Brinkhof
Adri Versluis

MEDEWERKERS

Jan Jacobs
Jeske de Bekker
Ad Gerrits
Maria Montauban
Willemijn van Rooij
Paul Thissen

SECRETARIAAT

Postbus 26
6560 AA Groesbeek
tel. 08891-75710
gironr. 52.75.384
bankrek. 1174.42305

DRUK

Werkenrode, Groesbeek

OMSLAG

Joep de Bekker

Voorwoord

Uitzicht en inzicht

Groesbeek is voor Nederlandse begrippen een plaats met fraaie vergezichten. Geen lage horizontale horizon, maar een glooiende achtergrond, die vaak nog versterkt en geaccentueerd wordt door het donkergroene bos dat de heuvels tooit. Omdat de Groesbeekse stuwwal als een hoefijzer rond het tongbekken van Groesbeek ligt, zijn de uitzichtspunten in principe legio. Je kunt vanaf de stuwwal naar de stuwwal aan de andere zijde kijken. Zo zijn er vanuit de hoge plekken van Groesbeek dorp diverse fraaie uitzichtspunten naar de overkant.

Daarnaast zijn er in beginsel ook uitzichten mogelijk vanaf hoogste punten vanaf de stuwwal in twee tegenovergestelde richtingen: die van het Maasdal en die van het waaldal. Dergelijke punten zijn er tegenwoordig echter niet meer. Vroeger waren ze er wel, maar doordat de stuwwal tegenwoordig zwaar bebost is, zijn ze verdwenen. Alleen vanaf de brandtorens, die her en der op de hoogste punten liggen, kan men nog helemaal rondkijken. Dergelijke torens zijn echter niet toegankelijk.

Naast die grote, weidse vergezichten, zijn er in Groesbeek op talloze plaatsen kleinere uitzichtspunten. Deze "doorkijkjes" zie je als je vanaf een kleine heuvel -de rand van een erosiedal- kijkt naar de overkant, maar ook als je in de lengte van een dergelijk dal in de richting van het tongbekken kijkt.

Nu zijn uitzichtspunten alleen niet zaligmakend. Voor de beleving van een vergezicht is ook de kwaliteit van het landschap van belang.

Een vergezicht, waarbij je bij helder weer 10-tallen kilometers kunt kijken, geeft een globaal beeld. In het Groesbeekse geval is dat de stuwwal, met tongbekken, dat uitkomt in het riviervlakte van de Rijn en aan de overkant de stuwwal van Montferland. In een dergelijk vergezicht zie je de grote lijnen: een ijstijdenlandschap doorsneden door een rivier. Alleen grote ingrepen in het landschap kunnen dit beeld verstoren.

Bij doorkijkjes zien we het omgekeerde, je hebt dan geen overzicht meer, maar een detailzicht, waarin de details juist van groot belang zijn voor de beleving: een houtwal met bloeiende bomen of struiken, een slingerende bosrand van eiken en beuken, een kronkelend beekje, een bloemrijk grasland, een tussen het groen verscholen boerderij een kerktoeren of zelfs een cirkelende buizerd in de lucht. Bij dergelijke doorkijkjes speelt niet alleen het zien een belangrijke rol, maar geur en geluid completeren het beeld.

Natuurlijk zijn er ook uitzichten die liggen tussen doorkijkjes en weidse panorama's.

Al deze soorten doorkijkjes, uitzichten en vergezichten geven het Groesbeekse landschap een bijzonder en aantrekkelijk karakter, een karakter dat voor een groot deel bepaald wordt door de kwaliteit van de natuur en de afwisseling van het landschap. Helaas zijn de laatste decennia zowel afwisseling en kwaliteit van de natuur sterk achteruit gegaan. Veel landschapselementen zijn verdwenen, de afwisseling in landbouwkundig gebruik is verminderd en de grote variatie die zo kenmerkend was voor de Groesbeekse natuur is sterk gereduceerd. Ze zijn er nog wel de fraaie doorkijkjes en uitzichten, maar ze zijn zeldzamer geworden.

Dit jaar worden er in de politiek besluiten genomen, die het karakter en de kwaliteit van het Groesbeekse landschap sterk zullen beïnvloeden. Hoewel de problematiek van de verschraling van de natuur en het landschap inmiddels onderkent zijn, is het nog maar zeer de vraag of dat inzicht leidt tot een kentering in die neergang. Echte keuzes voor natuur en landschap lijken niet genomen te worden. Het uitzicht op inzicht ontbreekt vooral nog bij een groot deel van onze bestuurders.

De redactie

Toename van het aantal broedparen kerkuilen in Groesbeek

In 1993 is de Kerkuilwerkgroep Betuwe-Oost begonnen met het inventariseren van de Kerkuil in het rivierengebied. Tevens plaatst de werkgroep broedkasten op geschikte lokaties. Door het scheppen van broedgelegenheid hoopt de werkgroep op een toename van het aantal broedparen. De werkgroep is actief in het gebied tussen Waal en Rijn tot aan Kesteren, het land van Maas en Waal, inclusief de Bommelerwaard, De Ooypolder en Groesbeek.

DE KERKUIL

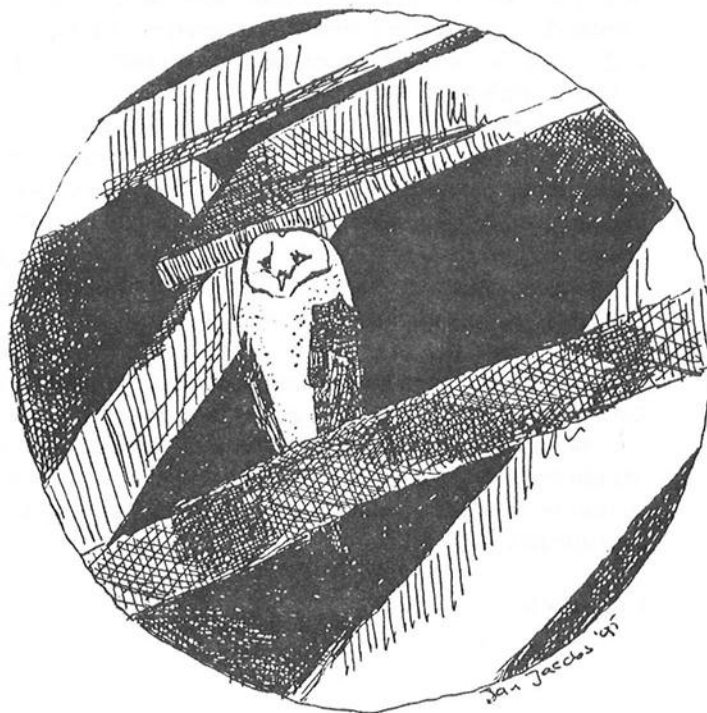
De kerkuil is wellicht de meest tot de verbeelding sprekende uilen van Nederland. Deze witte uil heeft menigeen hartkloppingen bezorgd. Degenen die door deze in de lucht zwevende, witte verschijning verrast worden in het nachtelijk donker ziet hem mogelijk voor een spook aan; de vogelliefhebber herkent deze uil meteen en is altijd weer onder de indruk zijn fraaie verschijning en zijn karakteristieke hartvormige aangezicht.

De Kerkuil is een vogel die zich in de regel ophoudt in de buurt van mensen. Oude gebouwen, ruïnes, torens, schuren en holle bomen vormen zijn geliefde broedgebied. Het dier leeft voornamelijk van muizen: vooral

veldmuizen, maar ook bosmuizen en dwergmuizen. In slechte muizenjaren vangt hij ook wel kleine vogels.

Net zoals met veel andere roofvogels ging het met de Kerkuil de laatste halve eeuw slecht. In de jaren vijftig komt dit dier nog bijna overal voor, ook in het westen van ons land. Na de strenge winter van 1963/'64, waarin de stand instort, treedt er maar nauwelijks herstel op. De stand blijft bij een paar honderd broedparen steken. De oorzaak van het ontbrekend herstel zijn van verschillende aard. Veel nestplaatsen worden onbereikbaar, door hij bijvoorbeeld ingazen van kerktorens en de bouw van moderne stallen, die dicht zijn, zodat ze ontoegankelijk worden voor de Kerkuil. Daarnaast vallen veel dieren ten prooi aan het verkeer en tenslotte is de muizenstand door het gebruik van moderne landbouwtechnieken sterk achteruit gegaan.

In 1967 kwam men erachter dat kerkuilen ook graag in speciaal gebouwde nestkasten huisden. Vanaf die tijd startte er een kerkuilenkastencampagne. Vogelbescherming beloofde ieder geslaagd broedsucces met f 25,- per uitgevlogen jong. Er werden er steeds meer opgehangen. Nu 25 jaar later hangen er in Nederland meer dan 5000 nestkasten voor Kerkuilen. De stand is flink vooruit gegaan en na een dieptepunt in 1970 zijn er in het topjaar 1993 weer meer dan 1000 broedparen in Nederland te vinden. De subsidie werd te kostbaar en is afgeschaft. In 1994 was landelijk weer een flinke terugval te zien.

Aantallen broedparen van de Kerkuil in Groesbeek in recente jaren

	1990	'91	'92	'93	'94	'95	'96
aantal broedparen	1	1	?	2	3	3	5
gemiddeld aantal uitgevlogen jongen	3,0	3,0	?	3,0	3,3	1,0	3,0

De toekomst van de Kerkuil lijkt gered door de kast, maar toch is dat niet helemaal waar. Het voedselaanbod blijft schaars en een strenge winter met weinig muizen kan al snel weer fataal zijn voor de stand. Met andere woorden: de muizenstand moet weer omhoog. Er wordt momenteel onderzoek gedaan om het beheer van grasstroken aan te passen aan de behoefte van muizen en ook wordt nagegaan of een dergelijk beheer ook in te passen is binnen de agrarische bedrijfsvoering.

Wanneer blijkt dat dat mogelijk is en de muizenstand weer wat opgekrikt kan worden zonder dat dat tot landbouwkundige schade leidt, is de kerkuil blijvend gered en kunnen we hopelijk tot in lengten van dagen genieten of ons doodschrikken van zijn mysterieuze verschijning

KASTEN

Voor 1993 hingen er in het gebied ruim 20 broedkasten. Begin 1997 zijn dat er ruim 100. De komende tijd komen daar nog zo'n 20 kasten bij. In Nederland broedt 75% van de Kerkuil in kasten.

In Groesbeek waren alle benaderde boeren bereidwillig met het plaatsen van een uilenkast. Een witgepopte trekker bij eventueel succes voor lief nemend. Er zijn 14 kasten in de gemeente geplaatst.

BROEDPAREN

Het afgelopen jaar was een goed broedseizoen voor de Kerkuil in Betuwe-Oost. Er werden 16 broedgevallen vastgesteld in het werkgebied, op één na allemaal in kasten.

Van de 16 broedparen werden er 5 in Groesbeek gevonden. Samen met de Ooypolder (5 in 1996) het beste gebied voor de soort in het rivierengebied. Onduidelijk is waarom de soort nagenoeg ontbreekt in de Betuwe rond Dodewaard - Zetten - Opheusden en het land van Maas en Waal. Op prachtige lokaties hangen daar kasten, maar zelden raakt er een bevoond.

In 1996 zijn er 5 broedparen meer gevonden dan in 1995. Opvallend daarbij is dat er geen broedparen werden gevonden in lege gebie-

den, maar dat er een verdichting plaatsvond in de goede gebieden. Jaarlijks worden alle kasten gecontroleerd en wordt er intensief gezocht naar "natuurlijke" broedplaatsen. Er is een reële toename van de soort in het gebied, de hogere aantallen zijn niet veroorzaakt door intensiever inventariseren.

Broedgegevens van Groesbeekse kerkuilen van voor 1993 zijn onvolledig of onduidelijk. Zeke-re broedgevallen waren er in 1990 (1) en op een andere plaats in 1991

Als we de tabel bekijken, zien we, zoals gezegd een duidelijke toename van het aantal broedgevallen in Groesbeek. Het gemiddeld broedresultaat per kerkuilenpaar is steeds vrij constant en ligt rond 3 vliegvlugge jongen per jaar. Alleen in 1995 was dat duidelijk anders. Het broedsucces van de Kerkuil was toen laag. Er vlogen dat jaar bij de 3 broedparen in totaal maar 3 jongen uit. Op 24/6 van dat jaar werden er in een kast twee koude eieren en twee dode jongen van 7-14 dgn oud gevonden. De oorzaak van het mislukken is niet bekend. Van een ander broedsel met 4 jongen kwam in datzelfde jaar slechts één jong groot.

MEDEWERKING GEVRAAGD

Vondsten van dode Kerkuilen, mogelijke broedplaatsen, waarnemingen, enz. graag melden bij:

Coördinator Kerkuilwerkgroep Betuwe-Oost

Jan Jacobs

Appel en appel/perensap met een "smaakje"

Een interview

Toen ik in december j.l. kennis maakte met Arno van der Kruis en vernam over zijn vruchtensap-bedrijf, dacht ik meteen "dát is leuk voor ons Milieujournaal"! Want bijzonder is zijn verhaal wel. Oorspronkelijk komt Arno uit Eindhoven, maar hij woont sinds 20 jaar in Nijmegen. Hij volgde een opleiding in de richting "Biologie". Hij is voorzitter van de Stichting Milieubeheer Nijmegen. Tegenwoordig werkt hij, vroeg in het voorjaar en in de zomerperioden, als reisleader bij een reisbureau voor natuurwandelingen. Buiten de wandelreizen-periode heeft hij het heel druk met zijn eenmansbedrijf "Bellefleur boomgaardbeheer". En dáárover ga ik u nu vertellen.

Begin

Van 1985 tot 1990 woonde Arno in De Refter in Ubbergen. Hij was daar betrokken bij het onderhoud van het natuurgebied, waar de boomgaard een onderdeel van was. Echter, Arno had toen nog geen speciale belangstelling voor het onderhoud van bomen. Vanaf ongeveer 1990 begon dat te veranderen. Arno ging bij Staatsbosbeheer landschapsonderhoud verrichten in de Ooypolder (knotwilgen, hagen, poelen, hoogstamboomgaarden). Door de groep waarin hij bij Staatsbosbeheer werkte, is hij met bomen in aanraking gekomen en kreeg steeds meer interesse voor de verzorging ervan. Hij begon er veel over te lezen en ging ook cursussen volgen die door het Landschapsbeheer georganiseerd werden.

De volgende stap van de Staatsbosbeheer-groep was: het gaan snoeien om oude bomen weer "op te knappen". Dit boeide Arno enorm en hij is er zich via literatuur nog verder in gaan verdiepen. Toen iemand bij Staatsbosbeheer een boer kende met een hoogstamboomgaard die gesnoeid moest worden, breidde de hobby van Arno zich uit. Want dat was de volgende fase: snoeien van hoogstambomen bij particulieren.

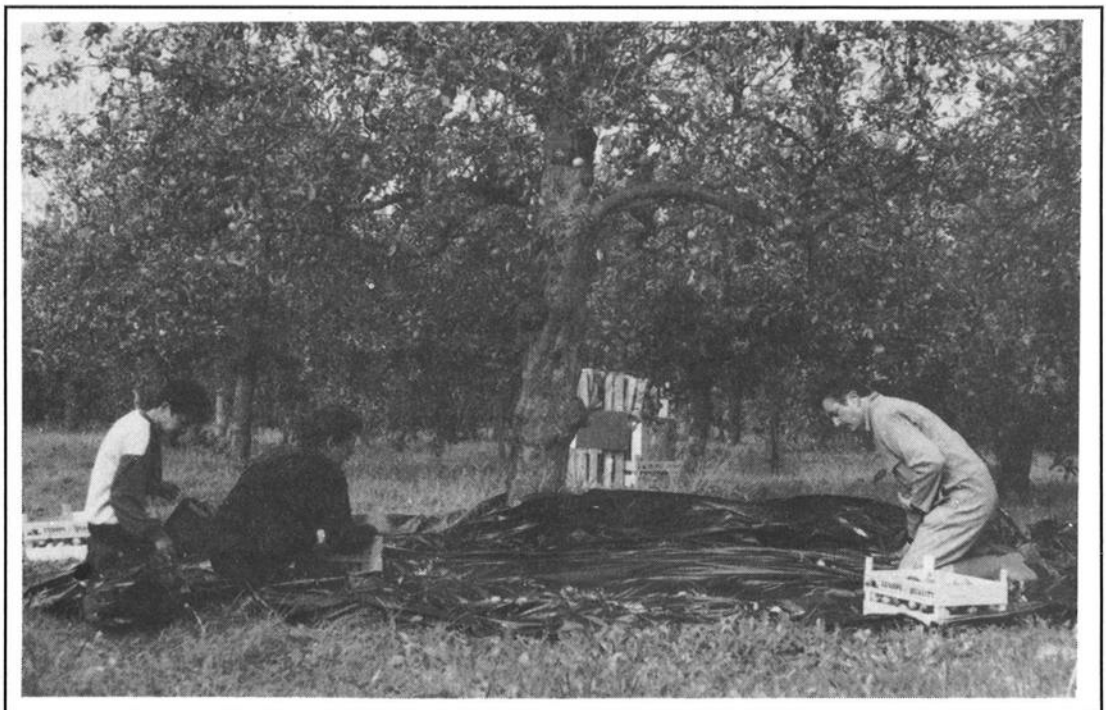
Het snoeien van de bomen

Arno vertelt dat je bomen niet in elk jaargetijde kunt snoeien. De geschikte periode hiervoor is van december tot april. Hij vond het werk zo boeiend, dat hij steeds meer tijd ging besteden aan het snoeien. Zo is hij van december 1995 tot eind maart 1996 full-time met onderhoud van bomen bezig geweest. Een gevolg van deze werkzaamheden was dat steeds méér mensen hem gingen vragen om hun boomgaard te snoeien. Maar dat vond Arno alleen maar leuk. Hij onderhoudt momenteel boomgaarden in Lent, Ressen, Echteld en Beek.

Het bedrijf "Bellefleur boomgaardbeheer"

Al dat snoeien was noodzakelijk, maar Arno merkte dat de mensen die op de boerderij soms mooie fruitbomen achter hun huis hadden, niet wisten wat ze met het afgefallen fruit moesten doen. Er werd dan ook niets mee gedaan, de appels en peren lagen vaak te rotten op de grond! Arno vond dat jammer, want het ging hier om goed fruit; onbespoten en van bijzondere rassen! Hij heeft toen met de

Foto 1
Het sorteren van de appels in de hoogstamboomgaard

STATIEGELD 50 CENT

0,75 l

GEPERST EN GEBOTTELD DOOR
GROENINGS HOFKE TE GROENINGEN

betrokken mensen afspraken gemaakt wat betreft het kopen van het fruit. Op die manier kregen de mensen nog wat geld voor hun fruit en tevens stimuleerde het hen om de oude bomen in hun boomgaard weer te waarderen. Dat alles heeft tot resultaat dat oude boomgaarden in ere gehouden kunnen worden en dat subsidies aangevraagd kunnen worden. Ook maakte Arno afspraken met Staatsbosbeheer wat betreft het oogsten van het fruit. Nadat het fruit gekocht was, kon zijn bedrijfje gaan starten! Van appels en peren van zo'n goede kwaliteit, moest naar zijn idee ook heerlijk en gezond sap te maken zijn.

In 1996 heeft Arno zijn bedrijf opgericht. Hij gaf het de (toepasselijke) naam "Bellefleur boomgaardbeheer". Een "bellefleur" is een oud appelras. De etiketten zijn ontworpen door de bioloog/kunstenaar Kees Nuijten, die een vriend van Arno is. Op de etiketten staat de naam "Bellefleur boomgaardbeheer" en er is een appelbloesemtakje op getekend.

Het verwerken van het fruit

Bij de boomgaard met de grootste loods, is een open ruimte waar Arno het geplukte fruit kan opgeslaan. Het eerste jaar was meteen een goed oogstjaar. In augustus/september kon er worden geoogst. Daarna kwam er een rustige periode. Maar als het fruit geoogst is, wat

moet je dan? Arno doet bijna alles alleen, maar al het fruit alléén plukken gaat echt niet. Dus werden alle vrienden en de familie van Arno opgetrommeld om een weekend te helpen met plukken. In dat weekend werd maar liefst 8000 kg fruit geplukt! Ik mag er foto's van bekijken in een foto-album. Mooie foto's, die een beeld geven van de omvang van die enorme klus; vooral die van de container vol met appels is indrukwekkend. In 1996 bedroeg de totale oogst maar liefst 20.000 kg appels en peren. Ook werden er nog wat pruimen geoogst. Arno vertelt dat de vroege rassen, als je niet oppast, snel rot zijn; die moet je dus vlug verwerken.

Nóg een gigantisch karwei is het om de appels en peren na het plukken te sorteren. Het mooie fruit wordt als "handappels" en "handperen" verkocht. Daarna wordt het overgebleven fruit weer gesorteerd, waarbij het slechte fruit verwijderd wordt. Wat geschikt is voor vruchtensap wordt verzameld om te persen.

Het vermenigvuldigen van oude rassen

Het is niet zo dat de oude appel- en perenrassen met "uitsterven" bedreigd worden. Wel, als er hoogstamboomgaarden opgeruimd worden en er geen nieuwe bomen (met oude rassen) in de plaats geplant worden. Dan gaat het fout. Maar, Arno vertelt me dat het vermenigvuldigen van de oude rassen heel gemakkelijk gaat. Elke fruitboom is als het ware een "kloon" van het oorspronkelijke ras. Vermenigvuldigen gaat door middel van enting. Je snijdt een takje van een "oud-ras-boom" schuin af. Dit bevestig je (bijvoorbeeld met tape) laag bij de grond op een uit zaad gekweekt boompje. Het onderste stammetje is het wortelgestel. Het erop gezette takje vormt de stam van de nieuwe boom. De boom is dan identiek aan de boom waar het takje vanaf gehaald is. Op deze wijze kun je alle rassen vermeerderen. Dit is een heel belangrijke methode om oude rassen te laten voortbestaan.

Aan dat "voort laten bestaan" wordt (gelukkig) nog aardig wat aandacht besteed. In Nederland zijn er nog een paar honderd oude appel- en perenrassen! Liefhebbers (particulie-

Tenminste houdbaar tot
oktober 1998

Na opening gekoeld
1 week houdbaar

SAMENSTELLING

23 %	Jonathan
20 %	Goudreinet
29 %	Legipont
6 %	Conference
22 %	Overige rassen

De appels en peren zijn afkomstig uit onbespotten hoogstamboomgaarden. De oogst, verwerking en verkoop van het fruit dragen bij aan het behoud van deze waardevolle landschapselementen

BELLEFLEUR
BOOMGAARDBEHEER NIJMEGEN

Arno van der Kruis
Aldenhaagstraat 9
6535 MX Nijmegen
tel. 024-3554655

STATIEGELD 50 CENT

0,7 l

GEPERST EN GEBOTTELD DOOR
OBSTKELTEREI VAN NAHMEN KG HAMMINKELN, DUITSLAND

J | F | M | A | M | J | J | A | S | O | N | D | 98 | 99 | 00 | L | 1 | 2 | 4 | 8 | 16 |
 Tenniste houdbood tot

ren) van deze rassen hebben zich verenigd in de "Noordelijke Pomologen-groep". In België is de "Pomologen-groep" nóg groter. Het doel van deze groepen is om de rijkdom aan rassen die er vroeger was, te bewaren.

Arno vertelt dat eigenaren van verschillende boomgaarden inmiddels zo enthousiast geworden zijn, dat ze zelfs van plan zijn hun boomgaarden uit te breiden. In Ressen heeft Arno met de eigenaar van de bestaande boomgaard deze winter een nieuwe boomgaard aangelegd van 0.5 ha. Ze gaan daarbij heel zorgvuldig te werk. Bij de rassenkeuze laten ze nadrukkelijk mee spelen dat: a) er zonder bespuiting goed fruit geoogst moet kunnen worden (sterk ras); en b) dat het rassen moeten zijn met fruit waar momenteel belangstelling voor is. Met andere woorden: het moet geen willekeurige verzameling worden. Er moet toekomst in zijn, dat wil zeggen dat de oogst verkoopbaar moet zijn.

Het "componeren" van de smaken

In de hoogstamboomgaarden staan bomen met oude appel- en perenrassen met prachtig klinkende namen, zoals: Goudreinette, Cox, Dijkmanszoet, James Grieve, Précoce de Trévoux, Ingrid Marie. Deze soorten hebben allemaal een specifieke smaak. Ik laat me vertellen dat je de smaak van het vruchtensap zelf kunt bepalen (fijner/zwaarder/voller) door de hoeveelheden van bepaalde rassen in een partij te mengen voor het persen. Zo kun je

creatief te werk te gaan totdat de optimale smaak verkregen wordt. Juist dit "componeren" van smaken vindt Arno zo fascinerend; het afgelopen jaar heeft hij bewust vijf partijen gemengd en vijf verschillende combinaties laten persen. Hij heeft ook overlegd met het ambachtelijk sapbedrijfje het "Groenings Hofke" over de effecten van bepaalde rassen met elkaar te vermengen. Het zorgvuldig samenstellen en het steeds anders mengen van de rassen maakt ook dat het sap elk jaar weer anders smaakt dan het jaar daarvoor. Er kan gekozen worden voor "fris" of "zoet". De rijkdom aan smaak wat in het fruit zelf zit, is nog aanwezig.

Het resultaat: de flessen sap

Van de oogst van 1996 werden 11.500 flessen met sap gevuld. Het is natuurlijk onmogelijk dat het plukken en verwerken allemaal door één persoon gedaan wordt. Arno maakt daarom zelf géén sap van het fruit. Hij laat het appel/perensap persen en bottelen bij het "Groenings Hofke" in Groenningen, bij Boxmeer. Het appelsap wordt geperst bij "Van Nahmen" in het plaatsje Hamminkeln, in de buurt van Wesel in Duitsland. Daar staat een klein fabriekje dat samenwerkt met de Natürschuttsbund. De bereidingswijze is bij beide bedrijven het zelfde. Alleen in Duitsland gebeurt het op grotere schaal, daar hebben ze een pers waar ongeveer 10.000 kg fruit in kan (dat is ongeveer een container vol). Het fruit wordt onder hoge druk geperst, zodat er een "droge koek" overblijft. Deze koek wordt weer voor veevoer gebruikt. Er gaat dus niets van het fruit verloren. Daarna wordt het sap gepasteuriseerd voordat het in de flessen gaat. Elke fles sap bevat het sap van acht á negen appels en/of peren. Het is puur sap, er bevinden zich géén toevoegingen in de flessen.

Leuk om ook te vermelden is het volgende. Bij het "Groenings Hofke" maken ze bijvoorbeeld van 500 kg appels van een speciale boomgaard nog apart sap. Als iemand dus een kleine boomgaard heeft en daar graag zijn eigen vruchtensap van wil laten persen, dan kan dat. Op tafel heeft Arno een fles appelsap en een fles appel/perensap klaargezet, om te laten zien én om te proeven. Ik moet zeggen, dat ik verrast was. Het geheel ziet er leuk en goed verzorgd uit en het sap smaakt voortreffelijk. Je proeft echt de volle smaak van appels en peren (wat bij het reguliere appelsap wel anders is). De flessen hebben een heel mooi etiket. Nadat de flessen gevuld zijn met sap, plakt Arno er handmatig de etiketten op met milieuvriendelijke (= waterverdunbare) lijm. Origineel bedacht is de witte "manchet" die om elke fles

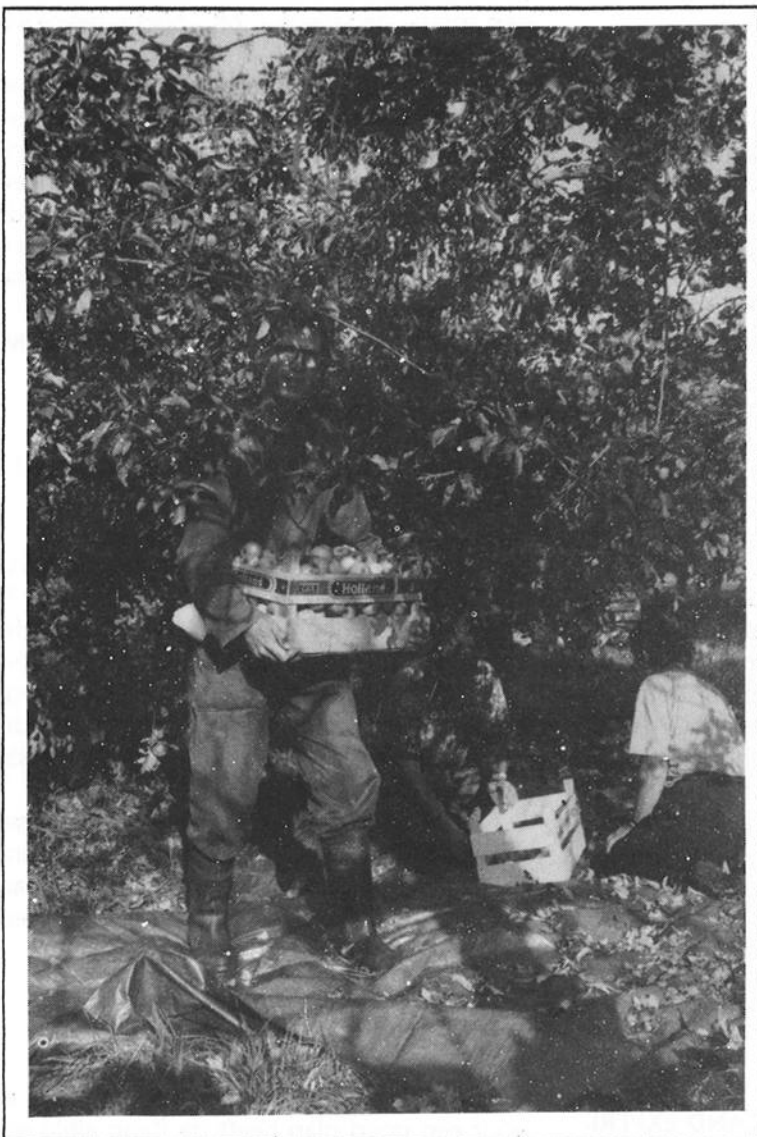

Foto 2
Arno brengt de appels weg

hangt, met daarop de namen van de appels en de percentages die ervan in de fles zitten. Zo weet je dus precies wat er in de fles zit. Het vruchtensap is lang houdbaar. Een afgesloten fles blijft goed tot twee jaar na de productiedatum. Als de fles open is, blijft het sap (gekoeld bewaard) nog een week goed.

EKO-keurmerk

In al de boomgaarden waar Arno werkt, wordt het fruit beslist niet bespoten! Om die reden heeft hij zijn bedrijf "Bellefleur boomgaardbeheer" het afgelopen jaar laten aansluiten bij SKAL een controle-organisatie voor biologische landbouw). Vanaf de oogst van 1997 krijgt hij via SKAL, voor het fruit afkomstig van een viertal boomgaarden, het EKO-keurmerk. Terecht is Arno hier trots op!

Het afzetgebied

Hierboven heb ik al vermeld dat het resultaat van de oogst van één jaar 11.500 flessen sap

bedraagt. Maar, die flessen moeten wel verkocht worden! Er zijn onkosten gemaakt en die moeten er weer uit, bovendien wil Arno ook wat winst uit zijn bedrijf. Hij is dan ook inmiddels zelf begonnen met de promotie voor het afzetten van het vruchtensap. Een paar leuke resultaten heeft hij al geboekt. Een paar voorbeelden. Sap "persing nr. 4" is afkomstig van fruit van "De Wylerberg" in Beek en dit wordt nu geschonken in: hotel "De Möschenberg" in Beek, in hotel "Spijker" in Beek en in het informatiecentrum "Gelderse Poort" van Staatsbosbeheer in Millingen. Ook wordt het vruchtensap verkocht in "De Natuurvoedingswinkel" in de Van Welderenstraat en bij de biologische groentenman op de Zaterdagmarkt in Nijmegen.

Verkoop aan particulieren

Als iemand vruchtensap wil bestellen, dan ken men Arno van der Kruis bellen. Bij een flinke bestelling wordt het eventueel gratis thuis bezorgd. Voor particulieren kost een fles appelsap f 2.75. Een fles appel/perensap f 3.00. In een fles zit 0.75 l. Statiegeld 50 cent per fles.

Adres

Arno van der Kruis
"Bellefleur boomgaardbeheer"
Aldenhaagstraat 9
6535 MX Nijmegen
tel. 024-3554655

Adri Versluis

RONDWEGEN

Begin april '97 heeft de Provincie Gelderland een ontwerp van het Provinciale Verkeers- en Vervoersplan ter inspraak gelegd. Het verbeteren van veiligheid, bereikbaarheid, leefbaarheid en milieu zijn de uitgangspunten voor dit rapport. Een onderdeel uit dit plan betreft de aanleg van 8 rondwegen in Gelderland tussen nu en het jaar 2006. Hiervoor is 12,4 miljoen gulden gereserveerd. De Gelderse Milieufederatie vraagt zich af of rondwegen tegenwoordig nog wel echt een oplossing bieden. De uitgangspunten dateren van de jaren tachtig toen verkeersinzichten heel anders waren. Zo is in Laag-Soeren bij Arnhem bijvoorbeeld een rondweg aangelegd voor slechts 4000 voertuigen per etmaal. Ook wordt de verkeersproblematiek er alleen maar mee verplaatst. Met het nemen van verkeersmaatregelen in een dorps- of stadskern kan eenzelfde leefbaarheid worden bereikt met minder geld: zelfs een 3 tot 9 maal lagere investering! Om verder maar niet te spreken van het in beslag nemen van de schaarse ruimte: ze vormen een sterke aantasting van de openheid van het landschap.

Gelderse Milieukrant, 97/2

gen zonder negatieve economische gevolgen voor het bedrijf.

De boeren hebben enthousiast meegewerkt en zijn benieuwd naar de uitwerking op hun bedrijf. Het CLM is nu bezig aan een begeleidingsprogramma, om de bedrijven te kunnen coachen bij de uitvoering. Men hoopt dat de nieuwe strategie zich kan ontwikkelen tot een bruikbaar managements-instrument voor agrarische bedrijven.

Meer informatie: Dhr. O. Langendijk, CLM, tel. 030-2441301

Gelderse Milieukrant, 97/2

STREEKPRODUCTEN: KNIPOOG NAAR HET VERLEDEN MET TOEKOMST..?

Steeds meer boeren zien streekgebonden productie als een mogelijkheid om te overleven. Er is een markt voor ambachtelijke kwaliteit. Het Ministerie van Landbouw volgt deze trend met belangstelling, en denkt dat die een bijdrage kan leveren aan de ontwikkeling van het landelijk gebied, die de steun van de overheid verdient.

De Rabobank ziet ook kansen liggen. Een agrarisch bedrijf kan steeds verder schaalvergroting toepassen, waardoor de kostprijs daalt, maar ook producten leveren die meer geld opbren-

MILIEU ROND OM

BOEREN IN OOST-GELDERLAND EXPERIMENTEREN MET MILIEUSTRATEGIE

In samenwerking met het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM) proberen sinds de zomer van 1996 vier boeren uit het milieuzorggebied Hummelo en Keppel een nieuwe strategie uit.

De bedrijven zijn een gespecialiseerd varkensbedrijf met akkerbouw, twee gemengde melkvee- en varkensbedrijven en een gespecialiseerd rundveebedrijf.

Aan de hand van 9 thema's, zoals o.a. het stikstofoverschot per ha, het energiegebruik per kg melk, het watergebruik in de melkstal, wordt de huidige milieusituatie van elk bedrijf beschreven. De scores op deze thema's worden vergeleken met de milieudoelstellingen die voor de regio zijn vastgesteld.

Op basis van deze vergelijking heeft het CLM met iedere ondernemer een pakket maatregelen samengesteld, en is er precies uitgerekend wat de kosten en opbrengsten zijn, en welk effect ze hebben op het inkomen. De bedrijfsmilieuplannen moeten een goede basis vormen voor het bereiken van milieudoelstellingen.

gen. Goede plannen komen er steeds meer en voor een goed plan heeft de Rabo altijd een willig oor.

Ook de stichting Natuur en Milieu ziet perspectieven. Er zijn meer dan 80 streekproducten die op dit moment hun weg naar de consument vinden. Niet alle initiatieven dragen een eco-keurmerk, maar zijn meestal wel dier- en milieuvriendelijk. Een ander milieuvoordeel is de regionale nabijheid van het product: de dus korte vervoersafstanden tussen de producent en de consument. Een van de ambachtelijke ondernemingen is de Betuwse stichting Milieu en Ondernemen. Zij leidt een project Hoogstamfruit Rivierenland, waarbij een duurzame teelt van fruitrassen en het behoud van een waardevol cultuurlandschap hand in hand gaan. Dankzij het herstel van deze oude fruitbomen worden weer appel- en perensoorten geoogst met een heel eigen karakter. Zo kunnen producten gemaakt worden met een heel eigen smaak, zoals appelsap met een karakteristieke afdrank, afhankelijk van het gebruikte appelras. In tegenstelling tot de reguliere appelsappen die allemaal ongeveer hetzelfde zijn gaan smaken.

Natuur en Milieu, 97/3

DE MAAS: EUROPEES LANDSCHAP VAN DE JAREN 1997/1998

Met deze titel heeft de Naturfreunde Internationale (NFI) de Maas uitgeroepen tot het meest veelzijdig, intercultureel en beschermenswaardig rivierenlandschap van de jaren 1997/1998.

Met een lengte van 925 km is de Maas een van de belangrijke rivieren van Europa, en de levensader van veel gebieden in Frankrijk, België en Nederland. De NFI zal in 1997 en 1998 bestaande problemen, zoals hoogwater en vervuiling, onder de aandacht brengen van betrokken verantwoordelijke gemeentes. Ze zal ook een concept voor een duurzame regionale ontwikkeling uitwerken. Ecologische landbouw en toerisme, streekgebonden ambachten en promotie van regionale producten zijn de doelen in het devies van dit project: beter leven met de Maas.

Inlichtingen Nivon, tel. 020-6269661.

Platform, 97/3

INHEEMS BOS IN GELDERLAND: ONDERZOEK NAAR ZG "A-LOCATIE BOS"

In maar weinig Nederlandse bossen komt de samenstelling van de boomlaag, en daarmee ook de struik- en kruidlaag, overeen met die van het oorspronkelijke (oer)bos. In dit type bos staan soorten bomen en struiken, waarvan het genen-materiaal het resultaat is van een eeuwenlange natuurlijke selectie. Deze soorten zijn dan ook optimaal aangepast aan hun bestaan op die plek. Ze bieden verder een grote variatie aan structuur en leeftijd. De rijksoverheid kent hieraan groot belang toe in het Bosbeleidsplan van 1993. Zo heeft zij een onderzoek laten instellen naar de waardevolle bossen in Nederland door het Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek te Wageningen.

Van deze zogenaamde "A-locatie" bossen zijn er door heel Nederland nog zo'n ca. 300 in aantal. Van die 300 bevinden zich er ca. 75 in Gelderland. Onderling kunnen de A-locatie bossen sterk verschillen, maar een aantal kenmerken hebben ze gemeen: 1. het bos is relatief spontaan ontstaan, vaak op oude bosgronden; 2. de bodem is ongerept en 3. uitheemse soorten komen vrijwel niet voor. Wellicht kan de lijst van 300 nog uitgebreid worden: suggesties voor waardevolle stukjes bos zijn welkom bij de onderzoekers van het IBN.

Meer informatie: IBN, Dhr. H. Koop, tel. 0317-477700. Boomblad, 97/1

ALLEEN NUON REGELT BETALING WIND-ENERGIE GOED

De NUON heeft als enige energiebedrijf een overeenkomst afgesloten over de teruglevertarieven voor windenergie. De overeenkomst is gesloten met de Vereniging van Particuliere Windturbine Exploitanten (PAWEX). Particulieren die in de rest van het land nieuwe windturbines willen plaatsen moeten zelf met hun energiebedrijf gaan onderhandelen over de teruglevertarieven. En dat werkt niet bepaald stimulerend om windturbines te plaatsen.

Tot 31 december golden landelijke teruglevertarieven voor elektriciteit die particuliere windturbines aan het openbare net leveren; de teruglevertarieven worden in contracten vastgelegd. De onderhandelingen tussen de PAWEX en de gezamenlijke energiebedrijven voor nieuwe landelijke tarieven liepen vast, omdat de energiebedrijven lagere tarieven wilden. Bij gebrek aan een landelijke overeenkomst bepalen vanaf 1997 de afzonderlijke energiebedrijven de hoogte van de teruglevertarieven die in nieuwe contracten worden vastgelegd.

De NUON, die Friesland, Flevoland en Gelderland bestrijkt, is tot nu toe het enige energiebedrijf dat daarover afspraken met de PAWEX heeft gemaakt. De nieuwe teruglevertarieven van de NUON zijn even hoog als de oude landelijke teruglevertarieven: 16,3 cent per geleverd kilowattuur voor een windturbine (park) tot twee megawatt (drie flinke windturbines).

Particulieren droegen in 1996 voor 2/3 bij in het nieuw geplaatste windvermogen. Om deze rol te kunnen blijven vervullen is een dergelijk tarief noodzakelijk.

NATUUR EN MILIEU, febr 1997

WATER

Er komt elf kubieke meter water aan te pas om een enkele hamburger te produceren.

Dat blijkt uit cijfers van David Pimentel, een deskundige op het gebied van watervoorraden aan de Cornell universiteit in New York. In het februarinummer van het vakblad *BioScience* publiceert hij een overzicht van de hoeveelheden water die worden gebruikt bij de totstandkoming van verschillende voedingsmiddelen. Het rundvlees waarvan de hamburgers worden gemaakt, kost per kilo 100.000 liter water. Het meeste daarvan is gebruikt om het

MILIEU RONDOM

gras te laten groeien dat door de koeien wordt gegeten.

'Zuiniger' vlees is kip; dat kost 3.500 liter water per kilo. De teelt en bereiding van een kilo aardappelen vergt 500 liter water. Met 1.900 liter water per kilo is rijst het meest 'dorstige' gewas. Pimentel benadrukt het belang van efficiënte methoden om gewassen nat te houden.

stroken met de werkelijkheid.

Wegens een gebrek aan wettelijke regels en procedures wil VROM per 1 april 1997 een lijst van betrouwbare laboratoria opgesteld hebben. Laboratoria kunnen zich bij een speciale raad aanmelden en als zij aan alle waarborgen voldoen volgens het departement, komen ze op de lijst.

Uit: *Trouw* van 5 februari 1997

KWALITEIT VAN ONDERZOEK NAAR MILIEUVERVUILING DAALT

De kwaliteit van milieuonderzoek naar bodemvervuiling en afvalwaterverontreiniging gaat achteruit, volgens het blad *HANDHAVING* van het ministerie van VROM. De grote concurrentie op de markt van milieuonderzoek zorgt voor grote verschillen in analyses en interpretaties.

Laboratoria bezuinigen door minder geschoolde, dus goedkope medewerkers aan te trekken. Daarnaast voeren ze onderzoeken versneld uit met een minimale hoeveelheid monsters. Toch vertrouwen veel handhavers van milieuwetten blind op de resultaten, die niet

MILIEU RONDOM

BON

Ik geef me op voor het Groesbeeks Milieujournaal:

naam.....

adres.....

woon-

plaats.....

(U betaald met een acceptgiro of incassooverschrijvingsbewijs, die u krijgt toegezonden)

Natuurgedicht

APPELBOOMPJES

Op een recht, zwart kousebeen,
dunne rokjes opgeheven,
dansend in de vroege regen
en de tuin voor zich alleen,

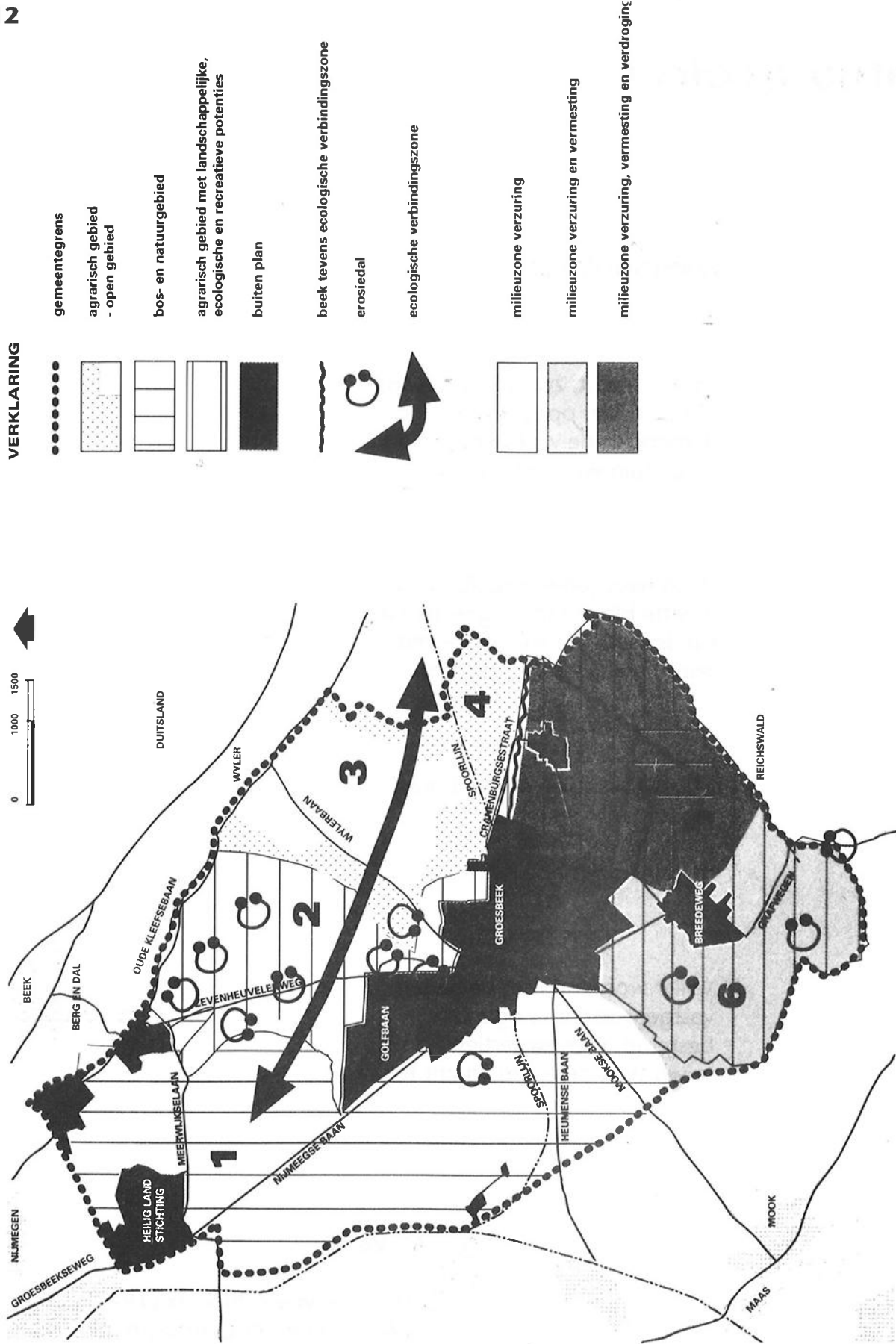
staan twee jonge appelbomen,
't witte bloed omhooggestegen,
vlinderhoofden wijd omgeven
door hun allereerste dromen.

Met hun smalle voet in 't gras,
ingetogener en lomer
staan zij later in de zomer
na te peinzen hoe het was.

Voller wordend met de dagen,
vastgegroeid in 't ogenblik,
bestemd, mijn zusters, - als ik -
te wortlen, rijpen en vrucht te dragen.

M. Vasalis

Uit: De vogel Phoenix (1947)
G.A. van Oorscot, Amsterdam

Kaart met streefbeeld

Toekomst Groesbeekse landschap dit jaar in beslissende fase.

In april werd een tentoonstelling van landschapsarchitecten geopend waarin de kaart van Nederland te zien was met daarop ingetekend de plannen die de landelijke overheid, de Provincie en gemeenten bedacht hebben op het gebied van ruimtelijke ordening voor de komende 10 jaar. De conclusie was dat het aanzien van Nederland de komende tijd sterk gaat veranderen. Huizen, kantoren, industrie, wegen en spoorwegen. Deze landelijke trend geldt ook voor Groesbeek. Dit jaar worden er belangrijke beslissingen genomen die grote invloed hebben op de natuur en het landschap van Groesbeek. Zowel de herziening van het bestemmingsplan Buitengebied, het opstellen van een landschapsbeleidsplan en van een Ammoniak Reductie Plan zijn dan aan de orde. Daarnaast speelt natuurlijk het reeds vastgestelde Landinrichtingsplan een rol, omdat die de komende jaren in de uitvoeringsfase komt. Tenslotte maakt het zuidelijk deel van Groesbeek, en mogelijk binnenkort heel Groesbeek, deel uit van het Strategisch Actiegebied van de Provincie. Daarnaast zijn er ook activiteiten die weliswaar niet in het buitengebied plaatsvinden, maar die wel ten koste gaan van het buitengebied. Dat is het bedrijventerrein van de Mies en de plannen voor een nieuwbouwwijk De Hulsbeek met een oppervlakte van totaal 30 ha. Ook die plannen zullen hun weerslag hebben in het Groesbeekse landschap. In dit artikel zullen we in het kort de stand van zaken voor natuur en landschap van deze plannen bekijken en de plussen en minnen op een rijtje zetten.

LANDINRICHTINGSPLAN

In 1994. is het landinrichtingsplan vastgesteld. In dit plan wordt de infrastructuur van de landbouw verbeterd. Dat wil zeggen dat een aantal landbouwwegen aangepast worden aan de huidige eisen die de landbouw stelt en dat percelen zodanig verkaveld worden dat een efficiëntere landbouw mogelijk is. In het verleden hebben ruilverkavelingen voor het verlies van veel natuur gezorgd; tegenwoordig wordt er ook iets voor de natuur gedaan. Zo ook in Groesbeek: zo worden langs De Bruuk (om deze te beschermen) gronden geworven die een buffer vormen tussen de kwetsbare natuur in De Bruuk en de landbouw; er komt een Ecologische verbindingzone voor dassen en andere zoogdieren tussen het Nederrijk en het Reichswald, er komt wat meer groen langs de Groesbeekse beken en er zijn hier en daar wat poelen gepland. Aan de minkant staat dat door een efficiëntere landbouw en het verloren gaan van landschapselementen de natuur in het landbouwgronden verder achteruit gaan. Voorts dreigen onverharde paden op geofferd te worden aan verkaveling.

BESTEMMINGSPLAN BUITENGEBIED

Vorig jaar heeft de gemeente als basis voor het nieuwe bestemmingsplan Buitengebied de Nota gebiedsgericht beleid Buitengebied geschreven. Daarin wordt de achteruitgang van de natuur in Groesbeek de afgelopen 25 jaar geschetst en wordt er geconstateerd dat verzuring, verdroging en vermesting een grote tol hebben geëist. Aan de achteruitgang van de natuurwaarden dient volgens de nota niet alleen een halt toegeroepen te worden, men streeft ook naar herstel van verloren gegane waarden. Daarnaast pleit de nota pleit voor een duurzame, concurrerende landbouw. Er wordt een streefbeeld opgesteld, waarin een zestal gebieden in Groesbeek een eigen beleid krijgen (zie nevenstaande kaart):

1. Stuwwal
 2. Noordelijk hellingengebied
 3. Plateau
 4. Noordelijk deel van het Lage Middengebied
 5. Zuidelijk deel Lage Middengebied
 6. Zuidelijk hellingengebied
- De nota dient als uitgangspunt voor het bestemmingsplan Buitengebied, Het plaatselijke Ammoniak Reductieplan en het Landschapsbeleidsplan.

Inmiddels is het Bestemmingsplan Buitengebied in een fase gekomen, waarin duidelijk wordt wat die voornemens nu concreet inhouden. Nu is de reikwijdte van een bestemmingsplan beperkt. Het regelt bebouwing van (agrarische) percelen en reguleert door middel van aanlegvergunningen allerlei ingrepen in het landschap, zoals de aanleg of verwijdering van (verharde) wegen, van landschapselementen, de aanleg of dempen van sloten e.d. Wat zijn de belangrijkste punten voor natuur en landschap.

1. De grootte en inrichting van agrarische bouwpercelen. Deze kunnen 1 ha groot worden en mogelijk zelfs 1,5 ha. In dat bouwblok mogen naast de boerderij stallen gebouwd worden, silo's opgericht en 1200 m² kas gebouwd worden. In de gebieden 1,2,5 en 6, die gebieden waar gestreefd wordt naar meer natuur, mogen ze in de regel niet groter worden dan 1 ha tenzij een bedrijf de ander opkoopt.
2. Afstand van bebouwing tot ecologische verbindingzones. Deze zal 25 m bedragen.
3. Afstand tot A watergang. Ook die afstand zal 25 m bedragen.
4. De spoorlijn. Krijgt als het de bestemming "spoor" verliest, de bestemming "natuur" mits dat niet ten koste gaat van de land-

bouw.

5. Compensatie verloren groenelementen. Daarover wordt niets geregeld.
6. Onverharde wegen. De wegen die in het landinrichtingsplan aangemeld staan om eventueel te verdwijnen als dat nodig is in het kader van het plan van toedeling van de kavels, worden niet beschermd in het bestemmingsplan.
7. Boomkwekerijen. Het bestemmingsplan staat uitbreiding van boomkwekerijen in het buitengebied niet in de weg.

De WMG heeft haar twijfels over een aantal zaken in het bestemmingsplan.

1. Zij is het er mee eens dat bij opkoop van een bedrijf door een ander, het bouw per kavel van de koper in de gebieden met een positieve natuurbestemming mag groeien, maar niet tot 2 ha maar tot 1,5 ha. 2 ha is enorm en doet teveel inbreuk op het landschap.
2. Afstand tot ecologische verbindingzone lijkt voldoende.
3. Afstand A-watrgang tot bebouwing ook, maar niet bij de Leigraaf. De WMG pleit ervoor dat hier een strook van 75m aan weerszijde bebouwingsvrij blijft om een brede ecologische verbindingzone tussen De Bruuk en de Kranenburger Bruch mogelijk te maken. De gemeente wilde helaas niet een dergelijke bestemming aan die strook geven, omdat zij niet kon garanderen dat het project de komende 10 jaar gerealiseerd kan worden. Nu wil zij zelfs niet eens de mogelijkheid geven dat een dergelijke strook gerealiseerd kan worden. Ze wil niet verder gaan dan 25 m. De WMG vindt dat zeer teleurstellend. De gemeente laat weer een kans liggen om tot ontwikkeling van kwalitatief hoogwaardige natuur te komen.
4. De WMG is blij met de natuurbestemming van het spoor als de spoorbestemming vervalt.
5. Helaas wordt over compensatie van landschapselementen die verloren gaan niet ge-rept. Tevens zijn veel steilwanden en boomgroepen niet in het bestemmingsplan. Hierdoor zijn ze niet beschermd. Het voornemen van de gemeente om meer natuur in het gebied met potenties te komen, wordt zo een farce.
6. Helaas blijven veel onverharde wegen op de nominatie staan om te verdwijnen. Ook de Zandbaan is zo'n weg. De Provincie heeft erkent dat dit pad historisch zeer waardevol is. De gemeente laat het voortbestaan over aan de Landinrichtingscommissie.
7. De WMG vindt uitbreiding van boomkwe-

kerijen ongewenst in de gebieden met natuurpotentie omdat het landschap erdoor aangetast wordt, de boomkwekers veel gif gebruiken om onkruid en ongedierte te verdelgen; de vlakten van boompjes geen waarde hebben voor de natuur.

Conclusie: hoewel de reikwijdte van het bestemmingsplan Buitengebied beperkt is, zijn de mogelijkheden om te komen tot herstel van natuur die de afgelopen 20 jaar verloren is gegaan onvoldoende benut, het is zelfs de vraag of met dit bestemmingsplan de neergaande lijn die natuur en landschap al decennialang doormaken wel gestopt wordt. De boeren worden vooralsnog nauwelijks beperkingen opgelegd, zodat ook van de beoogde extensivering wellicht niets terecht zal komen.

3. LANDSCHAPSBELEIDSPLAN

Sinds begin dit jaar is er een Landschapsbe-leidsplan in de maak. Het eerste algemene gedeelte waarin het landschap en haar natuurwaarden beschreven worden, is af. In het tweede deel zullen concrete projecten be-schreven worden, die het Groesbeekse land-schap moeten gaan versterken. Tijdens de presentatie van het eerste deel is al een blik gegeven op het tweede deel. Versterken van hoogteverschillen door aanplant van bossen op sommige steile zuidhellingen in het hellin-gengebied, het openen van sprengen, aankle-ding van beken, uitbreiding paden-net onverharde paden of aanleg van wandelroutes door landerijen naar Engels model (public foot-path's), aanleg van een heggenlandschap in Oostelijk deel van het plateau aansluitend op Duitse gebied. Aanleggen ecologische verbindingzone tussen Bruuk en Kranenburger Bruch. Versterken natuurwaarden spoorlijn. Ideeën lijken er genoeg. De vraag is alleen, is er draagvlak voor dergelijke plannen bij boeren, Polderdistrict, Landinrichting en last but not least bij de gemeente Groesbeek zelf? Draagvlak is heel belangrijk, want de uitvoering van projecten van een landschapsbeleidsplan be-rust te allen tijde op vrijwilligheid. Daarnaast is het natuurlijk van groot belang of er geld voor de projecten beschikbaar is en of de gemeente iemand beschikbaar wil stellen om de diverse karren te trekken. Wanneer de wil er is om natuur en landschap weer op een hoger peil te krijgen, kan een Landschapsbeleidsplan een goed instrument zijn. Overigens geldt dat herstel van natuurwaar-den en het aantrekkelijk worden van een land-schap niet alleen geld kost. Het kan ook geld opleveren, bijvoorbeeld omdat mensen het gebied bezoeken. De waddeneilanden vor-

men in dit opzicht een goed voorbeeld. In het begin van deze eeuw behoorden de eilandbewoners gemiddeld tot het arme deel van de Nederlandse bevolking. Door toedoen van het toerisme, behoren zij nu juist tot het rijke deel. Hun welvaart hebben ze in feite te danken aan de fraaie en afwisselende en ruige natuur, die er nog in ruime mate aanwezig is en aan het mooie landschap (Noordzee, strand, duinen, kwelders, wad); een landschap dat overigens door de intensiteit van recreatie plaatselijk wel flink aangetast is.

Groesbeek met zijn stuwwal en zijn bossen, hellingengebied en bekken kan ook aantrekkelijk zijn voor natuurrecreanten- en toeristen, een tak die sterk in opkomst is. Het spreekt voor zich dat bij een dergelijke vorm van vrijetijdsbesteding de recreatieve voorzieningen afgestemd zijn op natuur en landschap.

4. AMMONIAK REDUCTIEPLAN

Veel van de achteruitgang van de natuur is te wijten aan verzuring. De heide vergrast, veel bomen in het bos zijn ziek, plassen verzuren (Koepel) en zelfs de vogelstand heeft er waarschijnlijk onder te leiden.

Regionaal was er een Ammoniak reductieplan in de maak. Het plan zoals het er voorlag, en dat voor de milieubeweging maar nauwelijks acceptabel was, is door de boeren verworpen. Aanvaarding van dit plan zou overigens nauwelijks leiden tot reductie van de uitstoot van ammoniak. Wel zou in het gunstigste geval stabilisatie plaatsvinden.

Het afschieten van het plan door de boeren in de regio (Groesbeek was overigens voor, samen met de Ooij) betekent dat de verzuring onverminderd doorgaat en de schade aan de natuur blijft voortduren. De gemeente Groesbeek zal nu moeten kijken of ze zelf een ARP opstelt. De ontwikkelingen op dit vlak zijn zeer zorgwekkend.

5. STRATEGISCH ACTIEGEBIED

Het zuidelijk deel van Groesbeek en mogelijk binnenkort heel Groesbeek is een Strategisch Actiegebied van de Provincie. (medio april heeft de Provincie besloten het strategisch actiegebied uit te breiden tot heel Groesbeek. In dergelijke gebieden probeert men een versnelling van reductie van milieubelasting door vermesting, verdroging en verzuring tegen te gaan. Projecten voor boeren, zoals de mineralenboekhouding, verminderen van gebruik van bestrijdingsmiddelen of een project tot omschakeling naar biologische landbouw en het stimuleren van consumenten tot de koop van eco-produkten, kunnen wel lei-

den tot een vermindering van de milieubelasting. Ook de deze projecten geschieden op basis van vrijwilligheid.

6. BEDRIJVENTERREIN DE MIES

Zoals al in eerdere Milieujournaals beschreven, vindt de WMG het doodzonde dat haar plan om de spoorlijn en De Groesbeek te combineren tot een brede natuurstrook binnen het bedrijventerrein, door de gemeente afgeschoten is. Hiermee heeft de gemeente opnieuw een kans laten liggen industrie en natuur te combineren.

7. NIEUWBOUWWIJK DE HULSBEEK

De gemeente heeft eind maart informatie-avonden gehouden over de mogelijkheden de nieuwbouwwijk De Hulsbeek in te richten. Zij wil de bevolking in een vroeg stadium bij de plannen betrekken. Een van de twee opties voor de wijk is de "duurzaam bouwen" optie. Hierbij wordt de Hulsbeek als belangrijk groenelement in de wijk, waar ca. 225 huizen moeten verrijzen, opgenomen. Daarnaast is er veel aandacht voor de afwatering, waarbij geprobeerd wordt schoon regenwater weer in de grond te laten terugkeren in zogenoemde 'wadi's'. Wadi's zijn droge rivierbeddingen in de woestijn die zich na een regenbui vullen en waarin het water dan wegzakt. Tussen de huizenblokken kunnen dergelijke wadi's gepland worden.

Voor Groesbeekse begrippen is een dergelijke manier van woningbouw revolutionair te noemen. Hopelijk wordt deze optie uitgewerkt, komt er een subsidiepot voor duurzaam bouwen en zal ze de inspiratie vormen voor een milieuvriendelijke nieuwbouwwijk.

CONCLUSIE

Het is moeilijk te zeggen of de verschillende plannen die nu in de maak zijn de waarde van de Groesbeekse natuur en het landschap zullen versterken. De plannen met een afdwingend karakter, zoals het Bestemmingsplan Buitengebied en Ammoniak Reductieplan, lijken niet veel bij te dragen tot de doelstelling van behoud, herstel of ontwikkeling van natuurlijke en landschappelijke waarden. Het plan Hulsbeek is in een nog veel te pril stadium om daar al conclusies uit te trekken.

De plannen die wel een positieve bijdrage kunnen leveren aan natuur en landschap, zoals het landschapsbeleidsplan en de Strategisch Actiegebied zijn afhankelijk van vrijwilligheid.

Nu zijn zeker niet lang alle boeren tegen de

natuur, velen zullen zich ongemakkelijk voelen bij de stempel die ze opgeplakt gekregen hebben van natuurvernielers. Dit stempel kan ertoe leiden dat consumenten zich van hun producten gaan afwenden.

Aan de andere kant hebben ze een bedrijf dat rendabel moet draaien, en milieumaatregelen nemen kost veel geld, voor sommigen misschien te veel.

Zowel het Landschapsbeleidsplan als de projecten van het Strategisch Actiegebied geven boeren de gelegenheid om te kiezen voor natuur en milieu, want deelname aan de projecten worden deels gesubsidieerd.

Toch zal het de vraag blijven welke kant de balans bij iedere boer zal uitslaan in de toekomst. Dat zal, zoals de zaken er nu voor staan, bepalend zijn voor de toekomst van natuur en landschap van Groesbeek.

Henny Brinkhof

Ingezonden brief

Groesbeek 3 maart 1997

Aan de redactie van het Groesbeeks Milieujournaal

Sinds 1985 hebben wij een abonnement op het "Groesbeeks Milieujournaal". Altijd is het vlug kijken of er iets over het Groesbeeks Bos instaat, waarbij wij wonen. zelden het geval. Anno 1997 is er ook weinig meer te vertellen over dit bos. Verloederd.

- Jager Vroom komt hier met z'n vriendjes uit héél het land jagen op de overgebleven konijnen. Met hun auto's rijden zij in het bos. Duur publiek loopt niet. Vossen mogen hier niet meer leven, alsmede reeën, wilde zwijnen, eksters. Deze dieren moeten dood, gauw dood. Zij zijn schadelijk (voor de jager?) of zorgen voor lekkere hapjes.
- Een bosbaas met weinig hart voor de natuur.
- Zijn er nog mooie planten en struiken, Grote Klis, Bergvlier, Lijsterbes bv. dan zorgen de tractoren, die de gekapte bomen wegslepen, ervoor dat ook dat verdwijnt. Valeriaan wordt bedolven onder onder het zand van een afwateringsgleuf
- A.T.B. ers fietsen soms 1600 man op één dag over dezelfde paden. Bijna elk weekend crossen motoren door het bos (zolang als wij hier wonen eind 1984, horen en zien wij ze). S.B.B. doet niets hiertegen.
- Slagbomen die altijd open staan.
- Werkgroep Milieubeheer is tegen uitbreiding 'Cantecleer" (raadsvoorstel / vergadering 23 mei 1995), doch eigenaar Kloos heeft de 1e etappe al binnen, één woning staat er al. Meneer Vandepoel (Stichting Werkgroep Milieubeheer voor het Stadsgewest Nijmegen red.) geschreven dat er een aanvraag bedrijfswoning was, wat een recreatiewoning werd, omdat er geen wasmachineaansluiting was. Overigens is er wél een aansluiting. Privé stacaravans hebben ook een wasmachine aansluiting op Cantecleer. Eiken die daarvoor gekapt zijn, voor de recreatiewoning uiteraard. (J. de Valk in juli 1996 daarover ingelicht) en de velen die zullen volgen. 2e etappe uitbreiding ligt bij Gemeente Groesbeek in behandeling. Meneer Vandepoel atwoord ons niet.

De aanblik Biesseltsebaan bij de spoorwegovergang is bedroevend. Grote steen staat pas op monumentenlijst, wat verder verkeersbord - rioolkast- B.B, alarm- 2e gastank Toch wordt er door Gemeente Groesbeek gesproken van "Zorg om rust en milieu in dit gebied.

Misschien een chaotische brief hier en daar, doch de intentie is goed.

Met vriendelijke groeten

Maria Montauban
Biesseltsebaan 16
6561. KC Groesbeek (bij Hoenderbergh)

Naschrift redactie,

Wij zijn blij met de brief van Mw Montauban. Hoewel we het in grote lijnen eens zijn met mevr Montauban, willen we toch reageren op haar brief en de onderwerpen die zij aansnijdt. Het klopt niet helemaal dat we maar zelden in dit blad iets schrijven over het Groesbeeks Bos. Het is misschien niet veel, maar in de loop van de tijd is er zelfs heel wat over dit onderwerp geschreven, soms direct, soms zijdelings. Enige tijd geleden hebben we zelfs een themanummer aan het Groesbeeks Bos gewijd en ook in andere nummers is er wel wat te melden. Zo heeft er in relatie tot het Groesbeeks Bos een interview over de jacht in het milieujournaal gestaan en een artikel over roofvogels, over het bomenbeheer van het bos, er heeft een interview gestaan met Harrie Woesthuis; er is een artikel geschreven over het ontstaan van het Staatsbos en de ontwikkeling van het bos door de eeuwen heen, over houtwallen in het Groesbeeks Bos, verkeersproblematiek van de Heumense Baan/Rijlaan, De Hezelenberg en De Koepel enz.

Ook de WMG stoort zich aan veel ATB-ers en motorcrossers. Deze-problematiek heeft onze aandacht, vooral in de richting van de gemeente en het Recreatieschap.

De jacht met hoorngeschal en al en de afgifte van een vergunning voor het afschieten van Wilde Zwijnen is ook ons een doorn in het oog. In een interview dat we over de jacht hadden met de Heer Bolten van S.B.B. bleek dat zij niet van plan zijn de jacht te staken. Het levert flink wat op. Wel vindt S.B.B. het jammer dat de Wilde Zwijnen afgeschoten moesten worden, maar dat werd van boven opgelegd.

De verzuring van het bos baart ons ook zorgen. Veel bomen zijn ziek geworden en de vergrassing en verbraming gaat nog steeds verder.

Daarnaast pleiten wij op meer plaatsen voor een natuurlijker bosbeheer dan dat S.B.B dat van plan is. Dat laatste kan de natuurwaarde van het Groesbeeks Bos sterk doen toenemen. Het bos heeft de mogelijkheid zich op veel plaatsen te ontwikkelen tot een prachtig natuurbos. Natuurlijk bosbeheer kan echter alleen tot stand komen, wanneer de boswachter(s) enthousiast zijn over een dergelijk beheer en zich inzetten voor de natuur in het bos. Daarvan is met het vertrek van Harrie Woesthuis tegenwoordig helaas nauwelijks nog sprake van. Wij wachten dan ook op een enthousiaste opvolger.

Wat het AZC betreft, waren wij niet gekant tegen uitbreiding ervan. Wel hadden wij bedenkingen tegen de bouw van permanente bebouwing en vonden wij dat uitbreiding verstandig moest gebeuren, zonder onnodige kap van eiken en beuken. Van inpassing van het complex, waarvoor wij pleitten, is slechts gedeeltelijk sprake. De gebouwen zijn nog wel vrij goed ingepast, maar zaken die juist makkelijk inpasbaar waren zoals gastanks, sirenes en een drietal verkeersborden naast de monumantale steen juist niet, terwijl dat nu juist betrekkelijk eenvoudig is. De plaatsing daarvan valt daarvan valt overigens grotendeels rechtstreeks onder verantwoording van de gemeente Groesbeek.

"Uitzichtspunten in Groesbeek"

Deze kaart geeft de voormalige en bestaande uitzichtpunten in de gemeente Groesbeek weer die in de tekst worden beschreven.

Aan de hand van de hoogtelijnen is te zien dat bovenop de stuwwal, zo tussen (zuidelijk deel van) Zevenheuvelenweg, Nijmeegsebaan en Hoge Hoenderberg, het naar verhouding vlak is: de hoogtelijnen lopen er niet zo dicht bij elkaar. In de hellinggebieden aan de binnenzijde van de stuwwal, op het Nederrijck en Klein Amerika, is het steiler: de lijnen liggen dicht bij elkaar; dat is ook het geval aan de buitenzijde van de stuwwal, west van het noordelijk deel van de Zevenheuvelenweg en west van Muntberg en Hoenderberg richting Heilig Landstichting, Malden en Heumen. In het lage deel van Groesbeek, oost van de kern Groesbeek en Bredeweg is het vlak: de hoogtelijnen liggen ver uiteen. Het dicht-gestippelde gebied is de bebouwde kom. Het valt op hoe ver de kommen van Groesbeek en Bredeweg naar elkaar toe zijn gegroeid; maar ook elders zijn de kommen sterk uitgedijd.

Uit Groesbeeks verleden

deel 28: Panorama's op Groesbeek

Hoog en laag: dat maakt Groesbeek bijzonder. De hoogteverschillen zijn er ontstaan in de ijstijden, net als op de Veluwe. Maar een gave hoge hoefijzervormige stuwwal om een laaggelegen bekken, zoals in Groesbeek, dat komt ook op de Veluwe niet voor. De hoogteverschillen zijn een dankbaar gegeven voor het maken van panorama-punten. Dat is dan ook veelvuldig gedaan in Groesbeek. In dit artikel vindt u een (onvolledig) overzicht van het bewust aanleggen van plekken, speciaal voor het genieten van het uitzicht. En waarom zijn er tegenwoordig zo weinig uitzichtspunten?

MUNTBERG

De eerste, voor het mooie uitzicht ingerichte, plaats die ik heb kunnen achterhalen is de Muntberg. Niet het gebouw vóór in het bos, dat bij de Groesbeekse Tehuizen hoort, maar de heuvel die Muntberg heet. Deze ligt vlakbij de Nijmeegse Baan in het bos, tegenover het kruispunt met de Derde Baan. Het is een aarden heuveltje opgeworpen op de natuurlijke top. Vergis u niet, er ligt tegenwoordig een kunstwerk van het waterleidingsbedrijf vlakbij: een gebouw bedekt met aarde en met jonge boompjes beplant. Naar het aarden heuveltje dat ik bedoel loopt vanaf de Nijmeegse Baan een walletje. Aarden heuvel bovenop de Muntberg met wal zijn restanten van wat ongetwijfeld een aangelegd uitzichtspunt is geweest. Op een kaart uit het jaar 1782 staat dit punt aangegeven als "de Munt berch": een heuveltje via een laantje verbonden met de "Groesbeeksche Baan" (nu Nijmeegsebaan), die toen bestond uit een dubbele laan, ook wel "de Allee" genaamd. Op het punt waar het laantje op de baan kwam maakte de dubbele laan plaats voor een ronde vorm, een soort rotonde begrensd door bomen. Men kon dus vanaf de Nijmeegsebaan via een laan naar een verhoogd punt bovenop de Muntberg om daar van het uitzicht te genieten. Vanaf dat punt, met ophoging tegen de negentig meter hoog, moet toen westwaarts het Maasdal te zien zijn geweest; noordwest de kerkjes van Heesch en Neerbosch die tegenwoordig in de bebouwing van de stad Nijmegen zijn opgenomen, west Heumen en Overasselt en zuidwest Mook en Cuyk. In die periode was het hierboven op de stuwwal al heide met wat opslag: open dus en daarmee ideaal voor vergezichten. Door de latere bossing is het uitzicht hier verloren gegaan.

De aanleg van het uitzichtspunt heeft waarschijnlijk plaatsgevonden bij de verbetering

van de Nijmeegsebaan omstreeks 1770. De wegbeheerder was toen de Rekenkamer van Gelderland te Arnhem. Deze voerde het beheer over de hele Groesbeek omringende stuwwal, het zogenaamde Nederrijkswald, dat toen een aparte bestuursseenheid was die pas in de negentiende eeuw werd samengevoegd met de Heerlijkheid Groesbeek tot de gemeente die we nu kennen. Deze Rekenkamer dus, misschien wel op initiatief van zijn bestuurders uit Nijmegen of Groesbeek, heeft waarschijnlijk het uitzichtspunt laten aanleggen.

OUDE MOLEN

Veel jonger zijn de uitzichtspunten die gemaakt zijn voor de toeristische ontwikkeling van het dorp in de decennia voorafgaand aan de Tweede Wereldoorlog. Het bekendste toeristische uitzichtspunt van het Groesbeek van voor de oorlog was de Oude Molen. Deze korenmolen hoorde oorspronkelijk bij het kasteel van Groesbeek; de heer had het maalrecht. Lang na het verdwijnen van het kasteel werd dit recht nog uitgeoefend door degene die zich heer van Groesbeek mocht noemen. Iedereen in de Heerlijkheid Groesbeek was verplicht om hier het graan te laten malen; vandaar dat men sprak van dwangmolen. In de negentiende eeuw was dit recht vervallen en kon bijvoorbeeld de Zuidmolen worden opgericht. Toen met de opkomst van het elektrisch malen in het begin van deze eeuw windmolens overbodig werden, vormde men de inmiddels Noordermolen genoemde molen om tot een tegen betaling toegankelijk uitzichtspunt. De ondernemer die dit initiatief nam was Carl Franzmann, een Duitser die op de plek waar nu de RABO-bank staat, hotel-pension "Groesbeek" dreef. In de plompe, oude toren richtte hij ook een klein museum in, met allerhande oudheden uit de buurt: verschillende soorten gesteenten afkomstig uit de gletsjer die de heuvels bij Groesbeek op had geworpen, kanonskogels die op de Mookerheide gevonden zouden zijn, scherven van urnen, Romeins aardewerk, antieke meubelen enzovoort. Maar ook voorwerpen van verder weg kon men bewonderen, zoals schelpen uit alle wereldzeeën. Verder had Franzmann allerlei curiosa van deels twijfelachtige oorsprong tentoongesteld zoals een zakdoek uit de Napoleontische tijd, een Frankische miskelk en een maalsteen uit de tijd der Batavieren. Maar de belangrijkste trekker was toch het panorama: "Met de wandelkaart in de hand, kan zich de bezoeker daarboven op den Groesbeekschen toren oriënteren over de prachtige streek tusschen Rijn en Maas. Vanaf den nu als uitzichttoren ingerichten Burchttoren heeft men

een schitterend vergezicht op: Nederrijkswald, Zijflich, Wijler (D.), Eltenberg (D.), Emmerik (D.), St. Jansberg bij Plasmolen, Wolfsberg (Staatseigendom), Stekkenberg en Galgenheide." En Franzmann dichtte:

"Dorpje met je mooie bosschen,
Heuvels, heide, mos en zand,
Met je fijne wandelingen
Door het heerlijk Gelderland.

(...)

Waar de witte uitzichtstoren
Machtig op je nederziet
Zwijgend spreekt uit het verleden.....
Ver... heel ver in het verschiet....."

De Oude Molen annex uitzichtstoren is in de oorlog kapot geschoten. En daarna heeft bebouwing en recreatieve ontwikkeling er voor gezorgd dat er van het uitzicht ter plekke niet veel over is. Een stukje verderop aan de Nieuwe Weg kan men nog naar het noorden over de Zevenheuvelenweg kijken en naar het noordoosten richting Wyler, maar dat is maar een slap aftreksel van het vroeger in alle richtingen kunnen kijken.

PRACHTPANORAMA'S

Uit de periode waarin de uitzichtstoren van Franzmann toegankelijk was, de jaren twintig en dertig, dateren meer toeristische uitzichtspunten in Groesbeek. Hotel de Wolfsberg adverteerde er ook mee: "Onvergelijkelijk mooi Panorama op het daldorp Groesbeek". En in Berg en Dal (gemeente Ubbergen) waren Hotel Groot Berg en Dal en Hotel Val Monte met uitzicht op de Waalvlakte vergelijkbaar, net als "De Pagode" op de Bisselt (gemeente Mook), in de jaren dertig gebouwd als theehuis annex uitzichtstoren. Eigenaar hiervan was trouwens dezelfde als van De Wolfsberg: de heer Kraft, die adverteerde met de belofte dat er vanuit de top van de pseudo-chinese pagode bij helder weer 90 kerktoren te zien waren! De Pagode bestaat nog: nadat het lang een woonhuis was geweest is er nu een ontwerp-bureau in gevestigd. Het gebouw ligt links van de weg van Groesbeek naar Mook, voorbij "'t Zwaantje", vlak voordat de weg steil omlaag naar Mook gaat.

Het witte gebouw op de Hoge Hoenderberg is ook gebouwd tijdens de vooroorlogse golf van toeristische initiatieven. Van Stokkum bouwde het als accommodatie, op een punt waar een schitterend uitzicht bestond naar het westen: op 65 meter hoogte bovenaan een steile met heide begroeide helling. In dezelfde tijd, eind jaren twintig, bouwde hij enkele recreatiewoningen op de Panoramaberg, in het dorp tussen Ottenhofstraat en Zevenheuvelenweg gelegen. Deze spitsgedakte kabouterwoning

kjes zijn nu woonhuizen, het gebouw op de Hoge Hoenderberg is nu een Azielzoekers-Centrum.

Van deze uitzichtspunten zijn er in Groesbeek nog enkele die genietbaar zijn: vanaf het terras van De Wolfsberg, en vanaf de openbare weg bij de Hoenderberg.

KOFFIE MET UITZICHT

Het is niet zo dat er alleen maar uitzichtspunten verdwijnen, hoewel dat in Groesbeek toch wel dicht bij de waarheid ligt. Een schitterend nieuw toegankelijk punt is de toren van het Jachtslot Mookerheide, gelegen net over de gemeentegrens in Mook. Dat is in het begin van de eeuw gebouwd als een privé-jachtslot, maar is na dienst te hebben gedaan als klooster nu een café-restaurant. Bovenin het torentje kunt u genieten van koffie met uitzicht. Ook vanaf het terras van het golfrestaurant aan de Postweg is zulk een aangenaam nieuw uitzichtspunt gecreëerd.

BEVRIJDINGSPANORAMA

Een bijzonder panoramapunt van een heel ander karakter is het Canadese Kerkhof. Hier zijn 2617 Canadese militairen begraven die bij de bevrijding van de Duitse bezetting zijn gesneuveld, niet alleen in deze omgeving maar ook elders. De meeste die hier zijn gevallen, sneuvelden bij het offensief van februari 1945, toen veel Canadezen (en Britten) via het Reichswald Duitsland binnentrokken. Daarbij werd heel Groesbeek bevrijd. In september 1944 hadden Amerikaanse parachutisten in een deel de Duitsers al verdreven. De Horst en delen van de Bredeweg lagen nog vijf maanden aan de Duitse kant van de frontlinie, tot dus het offensief van Canadezen en Britten. Bij de aanleg van het kerkhof was het de bedoeling dat er vanaf deze 85 meter hoog gelegen plek uitzicht zou zijn op het terrein van de opmars. En dat was er ook, echter, tegenwoordig is door begroeiing het uitzicht sterk beperkt. Wel is er op het terrein van het Bevrijdingsmuseum, gelegen aan het begin van de Wylerbaan, de belangrijkste aanvoerlijn van het offensief van februari 1945, nog uitzicht op het voormalige front.

TUSSEN DE HEUVELEN!

Het is jammer dat er veel minder fraaie uitzichtspunten zijn dan vroeger. Groesbeek gaat er prat op "diamant tussen de heuvelen" te zijn, maar de heuvelen zijn steeds minder zichtbaar en lijfelijk te genieten. Het prachtige heuvelachtige landbouwgebied rond Groes-

beek is voor wandelaars steeds minder toegankelijk... De route van het Pieterpad wordt wel open gehouden maar daarbuiten gaat het nog steeds terug met de toegankelijkheid. En de ruilverkaveling heeft in de nabije toekomst een nieuwe lading onverharde wegen op. In en aan de kern van Groesbeek verdwijnen de uitzichten in rap tempo door de bouw van nieuwe wijken, recreatiewoningen, industrie-terrein en glazen kassen, of ze worden daarvoor grondig bedorven. In voorheen zeer open gebieden als Klein America klontert bebouwing samen.

Tegengas is nodig: benutten van de mogelijkheden die de hoogteverschillen bieden. Dat is tegelijkertijd het karakter van Groesbeek benadrukken. Bestaande uitzichtspunten behouden, nieuwe scheppen; steile randen langs wegen behouden en herstellen, ergens bij de kern een uitzichtstoren bouwen... Misschien leent het stort zich wel voor een nieuw panoramapunt. Nu de stortberg groen is afgedekt kan er wellicht, vlakbij de nieuwe woongebieden, iets moois ontstaan. Laat daar de mensen, en bezoekers van buiten het dorp, in een aantrekkelijk vormgegeven toegankelijk ge-

bied die berg maar opklauteren: prachtig zicht op Bruuk, Reichswald, Kranenburg... Of verbetering van het uitzicht vanaf het Canadese Kerkhof, of inrichting van de Zuidmolen als tegen betaling toegankelijk panoramapunt, of in de rand van de Boswachterij door kleinschalige kap of door bouw van een stelling hoog en laag zichtbaar maken... Voor dat laatste bestaat een pracht van een mogelijkheid bij het allerhoogste punt van Groesbeek, namelijk de 99,8 meter hoge berg in het bos noord van de Derde Baan, niet zover van de Zevenheuvelenweg.

Paul Thissen

bronnen

- Franzmann, C. Boschrijk Groesbeek z.j. [ca 1931]
- Thissen, Paul. Iets over de aanleg van de Nijmeegsebaan. Uit Groesbeeks Verleden, deel 12. Groesbeeks Milieu-Journaal 1989-58.
- Rijksarchief in Gelderland te Arnhem, Archief Rekenkamer, kaart 122
- Topografische kaart 1:50.000

"Hoge bomen vangen veel wind".

Dat geldt zeker voor de plek waar we deze keer staan. Hier hoor je de wind al suizen bij windkracht 4. We staan op één van de in het landschap uitstekende plaatsen, van waaraf je een prachtig uitzicht hebt. Dat geldt zeker voor deze winderige plek.

Van hieruit kijk je, als je in oostelijke richting kijkt, ruim over de huizen heen naar de beboste heuvels van het Reichswald en als je naar rechts draait die van de Jansberg. Verder naar rechts draaiend wordt het uitzicht minder doordat een paar honderd meter verderop een net iets hogere heuvel genoemd naar de voorouder van de hond met daarop bomen het uitzicht belemmeren. Weer verder naar rechts draaien, kijk je net over de toppen van huizen in een 'kuil' met aan het grootste gebouw van Groesbeek en aan de 'overkant' nog meer daken van huizen. Howel het uitzicht op deze plek niet naar alle kanten helemaal vrij, dat geldt niet voor de wind, die heeft zoals gezegd vrij spel.

Toch zal de situatie zich binnenkort wijzigen. Het uitzicht naar het Reichswald zal spoedig voor een groot deel tot de verleden tijd gaan behoren, het geplande obstakel zal zelfs van dien aard zijn dat zelfs de wind uit die richting aan banden wordt gelegd en haar werk niet meer vrijelijk kan doen. Daarvoor zal een tol betaald gaan worden door de gemeenschap.

Het verschijnsel dat fraaie uitzichtspunten verdwijnen is in Groesbeek niets nieuws: er zijn er in het verleden veel verdwenen. Dat is jammer, want uitzichten horen bij het heuvelachtige karakter van Groesbeek en we zouden ze daarom moeten koesteren.

Dat geldt zeker ook voor de plek waar we deze keer staan en niet alleen vanwege het uitzicht, maar ook vanwege het monument dat we hier vinden en dat "leeft" bij de gratie van het uitzicht en de wind.

WIE KENT GROESBEEK

dat was de korte beschrijving voor deze keer. De vraag is natuurlijk: waar stonden we deze keer? Oplossingen sturen naar Henny Brinkhof, Binnenveld 31, 6562 ZW Groesbeek.

Succes met het speurwerk

AAN HET NEDERLANDSE PARLEMENT

Concurrentie vervalsing door Mestbeleid

De landbouw- en milieuorganisaties Arbeitsgemeinschaft Bäuerliche Landwirtschaft (AbL, lid van de Europäische Bauern Koördination) en de Bund Für Umwelt und Naturschutz Deutschland (BUND) uiten hierbij hun bezorgdheid over het Nederlandse mestbeleid waarover onlangs is beraadslaagd. Nederland exporteert een aanzienlijke hoeveelheid zuivel- en vleesproducten naar Duitsland. Het Nederlandse milieubeleid is aanzienlijk minder strikt dan het

Duitse mestbeleid waardoor Nederlandse agrariërs concurrentievoordelen hebben ten opzichte van hun collega's in Duitsland. Bovendien wordt het milieu zware schade toegebracht, onder andere aan de Waddenzee en de Noordzee.

Dit is voor ons onacceptabel.

Wij zullen er voor waken dat ook Nederlandse agrarische importproducten voldoen aan de milieueisen die door de Europese Unie zijn vastgesteld.

De Nederlandse landbouw kent een zeer vervuilende praktijk op het gebied van mineralenproductie en gebruik van landbouwbestrijdingsmiddelen per vierkante kilometer. Als landbouw- en milieuorganisaties begrijpen wij niet dat Nederland, als grote landbouwexporteur, zo onbezorgd met zijn milieu-imago omspringt op het gebied van melk- en vleesproducten zeker gezien eerdere ervaringen met de 'Wasserbombe' (tomaat).

In Duitsland geldt sinds 1 januari 1997 voor alle land- en tuinbouwbedrijven een verplichte mineralenboekhouding (=Nährstoffvergleiche). Op gronden met een hoog fosfaatgehalte geldt evenwichtsbemesting. Vergelijkbare Nederlandse bedrijven hoeven, zoals het voorstel zal worden aangenomen, zelfs na het jaar 2010 niet te voldoen aan evenwichtsbemesting.

Nederland plaatst zich hiermee in een geïsoleerde positie. Als het aan ons ligt, zullen Duitse overheden niet akkoord gaan met een dergelijk beleid. Als u definitief besluit tot een mestregelgeving die vanuit milieuoogpunt onvoldoende scoort en tot concurrentievervalsing leidt, dan zullen AbL en BUND bovendien overwegen de Duitse consumenten aan te raden het Nederlandse produkt niet te kopen.

AbL en BUND vragen u te besluiten tot mestregelgeving conform de Europese afspraken. Het is ons bekend dat ook de Europese commissaris Van Miert (concurrentiezaken) zijn bezorgdheid heeft geuit. Mogelijk wordt Nederland voor het Europese Hof van Justitie gebracht als de Europese regelgeving niet wordt nageleefd.

Wij verzoeken u dringend te besluiten tot mestregelgeving conform de Europese afspraken.

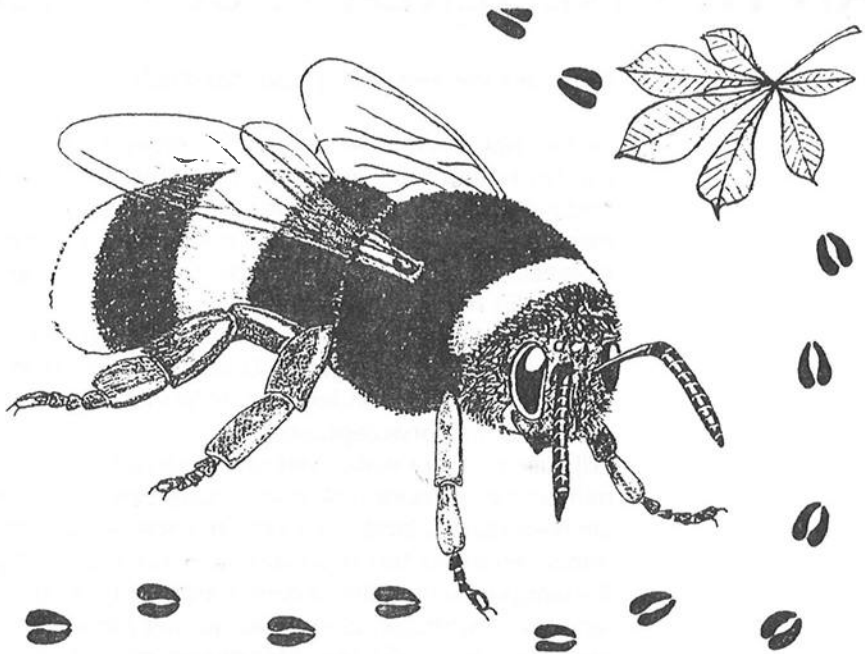
Met de meeste hoogachting

Andreas Krug, Fachbereichsleiter Landnutzung Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (BUND)

GeorgJanBen, Bundesgeschäftsführer Arbeitsgemeinschaft bäuerliche Landwirtschaft (AbL)

DE

Van jeugd natuurclub het Aardhuis naar de Aardhommels.

Na 4 seizoenen aardhuis kwam er een einde aan de jeugd natuurclub. We hadden een perfecte lokatie en wisselend 4 man leiding. Er waren plannen om het aardhuis, onze lokatie, te verkopen zodat we in de toekomst zonder lokatie kwamen. Mede door dit gebeuren en het stoppen van Peter Alblas, een van onze leiders, besloten we in juli 1996 te stoppen. Een (feestelijk) einde van het Aardhuis. Bij dit afscheid kreeg ik veel reacties van, het was goed wat jullie deden, en wat jammer dat dit verloren gaat, en als we ergens mee kunnen helpen om toch op een of andere manier door te gaan willen we dat wel doen.

Na een pauze (vakantie) begon ik weer na te denken aan wat er bij het afscheid toen gezegd was. En toen Niek een keer belde, dat er veel paddestoelen stonden maar we kunnen er niets meer mee want we hebben geen kinderen meer om er naar te kijken, wist ik het, ik probeer het nog één keer.

Het bestuur van WMG had inmiddels contact met mij opgenomen om te inventariseren naar de mogelijkheden voor een herstart. Mijn eis voor een herstart was een geschikte lokatie, dat wil zeggen een verwarmde ruimte met

elektriciteit, water, sanitaire voorzieningen en 1 man leiding erbij.

Als we dit kunnen realiseren dan gaan Henk, Niek en Raymond opnieuw beginnen. Ondertussen sluit Anne zich bij ons aan die samen met Raymond 1 keer per maand een ochtend mee willen helpen. Ans zegt toe om onze catering te verzorgen.

Het bestuur van de WMG vind in de persoon van Jan de Valk een nieuwe leider, nu nog de lokatie.

De geruchten gaan rond dat honkbalclub Amigo stopt. En 5 oktober ga ik met iemand van die club daar kijken en komen tot de conclusie dat deze club alleen maar opzoek is naar mede huurders en dit is nou net wat wij niet willen. Het bestuur brengt 21 oktober de gemeente Groesbeek op de hoogte van onze nood. En 4 december worden we door Wethouder dhr. Poelen en Ambtenaar dhr. Daemen uitgenodigd voor een gesprek. We zijn met 4 man sterk naar het gemeentehuis getrokken waarvan Ad Gerrits veel aan het woord is. Van de Gemeente krijgen we een lijst met eventuele nog vrije ruimtes en op 18 december komen we weer bij elkaar. Van de 22 lokaties blijven er 2 over waarvan de school van Sionsheuvel onze voorkeur heeft. Eind december gaan we met dhr. Daemen in het lokaal van Sionsheuvel kijken of het wel een goede ruimte is. We troffen een grote puihoop aan, gebroken ruiten stopkontakten van de muur en een bevroren verwarming, maar veel ruimte en een zolder.

Mer wat moeite is het op te knappen. Zoals afgesproken komen we 15 januari weer met de

gemeente bijeen om verder te onderhandelen. Ik heb de lijst gemaakt met alle voor en tegens van beide lokaties en Sionsheuvel komt het beste uit de bus. Wethouder dhr. Poelen vind dit ook en hij besluit om alles in werking te stellen om een oud leslokaal van de school Sionsheuvel voor ons vrij te krijgen.

Het wordt een B en W besluit en op 19 februari krijgen we bericht dat de lokatie voor 1 jaar door gaat. Tevens krijgen we f 3000,- om alles op te laten knappen. En in juli 1997 gaan we opnieuw aan tafel zitten voor een nieuwe verwarming. Hiermee gaan we akkoord.

Het draaiboek hadden we inmiddels al gemaakt en de elektriciën en loodgieter kunnen aan de slag. Ans begint natuurlijk met de schoonmaak. Jan, Henk en Niek schilderen. Er moet hard door gewerkt worden want we willen 22 maart starten. Anne en Raymond ontwerpen de folder, Niek werkt het uit en een bevriende drukker drukt maar liefst gratis de folders.

Ik bezoek 8 scholen, doe in groep 7 en 8 13 keer mijn verhaal. Op die dag melden zich 100 kinderen die, als het van thuis mag en kan, lid willen worden van onze natuurclub. Daarna richten Anne en Raymond de ruimte verder in. Ans kan ergens 30 stoelen lenen zodat we voorlopig kunnen zitten en we krijgen nog 3 tafels. Via Henny Brinkhof krijgen we van SNP Natuurreizen 1 stalen bureau met een stoel, 1

verrekijker en 5 binoculairs. Ondertussen schildert Anne ons aardhommel uithangbord, wat ik in een Maartse hagelbui ophangt. Ik regel een vlaggemast met vlag, een net tegen het plavond en een poort voor de zolder. Van de basisschool de Bredeweg krijgen we 1000 dia's en van de Basisschool Gerardus Majella 250 dia's. Inmiddels staat bij de Familie Klaassen de telefoon roodgloeiend. Er melden zich 35 kinderen aan. Het bestuur van de WMG wil het hommelmhol feestelijk openen, en er worden verschillende bekende van ons uitgenodigd. Het gemeente bestuur is met 2 wethouders present met een bloemstuk wat we zeer waderen. Van het bestuur van de WMG krijgen er een grondboor, hiervan hopen we nog veel gebruik van te maken, bedankt.

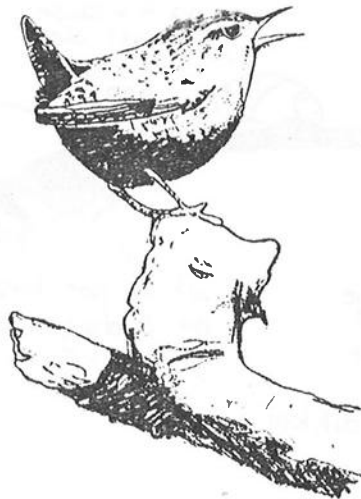
Na een half jaar onderhandelen, lobbyen, regelen, vergaderen, werken zijn we met ongeveer 30 kinderen en 6 man leiding weer een jeugdnatuurclub rijk.

Ik wil ook iedereen bedanken die op welke manier dan ook heeft meegeholpen met de herstart van onze natuurclub de Aardhommels

Henk Klaassen

P.S. We zoeken nog stoelen. Wie heeft er nog en kan die missen?

Bel dan met Henk, 024 3975088, alvast bedankt.

Weet je weetje

STIPPELTJES...

In de lente en de zomer zie je ze weer volop : lieveheersbeestjes ! Daarom in dit "weet je weetje" de 7 meest gestelde vragen over de populairste kever van de hele wereld.....

① Zijn lieveheersbeestjes altijd rood met zwarte stippen ?

Nee ! Er zijn ook gele met zwarte stippen en zwarte met gele stippen , of rode met witte stippen.

Alleen in Europa bestaan er al 80 verschillende soorten !

② Kun je aan het aantal stippen zien hoe oud een lieveheersbeestje is ?

Nee ! Een lieveheersbeest heeft als hij uit zijn poppe-huid kruipt al direct het aantal stippen dat hij de rest van zijn leven zal houden. Pop ? hoor ik je denken...

Ja, het leven van een lieveheersbeest lijkt op dat van een vlinder, kijk maar:

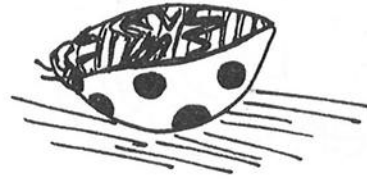

③ Wat eten lieveheersbeestjes ?

Net als de larves eten ze bladluizen, soms wel 50 per dag !

④ Waarom doen lieveheersbeestjes soms of ze dood zijn?

Als hij in gevaar is, doet hij net of hij dood is door zijn pootjes in te trekken en stil (op zijn rug) te blijven liggen. Geen vogel of (roof-)insekt heeft trek in een doolie kever! Als de kust weer veilig is krabbelt ons kevertje weer vrolijk overeind!

⑤ Wat is dat gele spul dat ze soms op je hand 'poepen'?

Dat spul spuiten lieveheersbeestjes soms uit hun pootgewrichten om vijanden af te schrikken: het spul stinkt vreselijk en smaakt heel bitter!

⑥ Hoe vliegen lieveheersbeestjes?

Hun echte vleugels zitten opgevouwen onder de gekleurde dekschilden. Als je een lieveheersbeestje op een takje zet, zul je zien dat hij altijd naar het hoogste punt loopt, zijn dekschilden opzij klapt en dan zijn vleugels uitslaat om weg te vliegen.

⑦ Waar blijven lieveheersbeestjes als de zomer voorbij is?

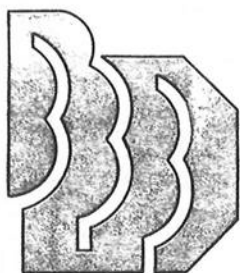
Ze brengen de winter slapend door.

Vaak kruipen ze in grote groepen bij elkaar onder een stuk schors, een hoop dorre bladeren, of een spleet in een muur.

Dag allemaal, veel plezier met het zoeken naar lieveheersbeestjes enne je laat ze toch wel weer vrij?

Jeske de Bekker.

natuur
museum
nijmegen

Persbericht

WAUW... HET GRAS IS BLAUW!

Over kleuren in de natuur

De lente is in aantocht en de natuur is dan op haar mooist, met de meest uiteenlopende kleuren. Maar wat is eigenlijk de functie van felle en mooie kleuren in de natuur? Waarom zie je het gras altijd groen? Wat is eigenlijk een albino?

Van 27 april tot en met 31 augustus 1997 krijgen de bezoekers van het Natuurmuseum Nijmegen antwoord op deze vragen. De expositie 'Wauw...het gras is blauw' geeft inzicht in het gebruik van kleuren door dieren en planten. Ze laat ook zien hoe wij mensen in het dagelijkse leven kleuren gebruiken.

Verschillende thema's maken duidelijk hoe vindingrijk de natuur is in haar kleurgebruik. Felle kleuren dienen om aanvallers te waarschuwen. Grote gekleurde ogen op vlinders schrikken vijanden af. Kleuren moeten ook aantrekken. Mannelijke dieren hebben vaak de mooiste kleuren om vrouwtjes te lokken. Bloemen lokken met hun kleuren bijen en andere insecten voor de bevruchting. Kleuren kunnen ook een rol spelen bij de herkenning van soortgenoten. Dieren en planten zijn ook razend knap in het vermommen zodat ze juist niet opvallen voor hun vijanden. Zoals een ongevaarlijke zweefvlieg die met zijn geel-zwarte kleur eruit ziet als een wesp. En is dat nou vogelpoep of is het de cocon van een vlinder?

De expositie is aantrekkelijk vormgegeven met veel mooie kleurrijke foto's. Ze is vervaardigd door het bezoekerscentrum De Hollandse Biesbos en is door het Natuurmuseum Nijmegen aangevuld met leuke activiteiten. De expositie is zeer geschikt voor de basisschool. Ook voor oudere kinderen en volwassenen is de expositie aantrekkelijk.

Het Natuurmuseum is gevestigd in de Gerard Noodtstraat 121 te Nijmegen. De openingstijden zijn: maandag t/m vrijdag van 10.00 tot 17.00 uur en zondag van 13.00 tot 17.00 uur. Op zaterdag is het museum gesloten.

